

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ตำบลพะเนา
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวลัดดา พรหมนินไวย

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2545

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้าน หนองสาไฟ หมู่ที่ 3 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการ คือ 1) กระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่การมีกองทุนความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน กระบวนการพึ่งพาตนเอง เศรษฐกิจของหมู่บ้านได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน และควมมีศักยภาพและความเข้มแข็ง 2) ปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่มีผลต่อการบรรลุเป้าหมายตามข้อ 1 3) การสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ และ 4) ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน

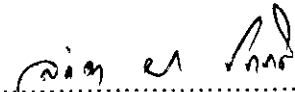
การประเมินใช้หลักการตามแบบ CIPP โมเดล ได้แก่ บริบทรายบุคคล และหมู่บ้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต โดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมได้ระหว่างเดือน ธันวาคม 2544 ถึงเดือนกันยายน 2545 จากแบบรายงานบริบท บร.1 - บร.12 จากกลุ่มตัวอย่างประชากรร้อยละ 50 ของครัวเรือน การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการจัดเวทีชาวบ้าน

ผลการประเมินโครงการพบว่า 1) ระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านบรรลุตามเป้าหมายในระดับที่น่าพอใจ มีการเรียนรู้พึ่งพาตนเองใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ยังต้องการความช่วยเหลือ และคำแนะนำจากภาครัฐอยู่ 2) ปัจจัยด้านบวก คือ มีเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้คำแนะนำในการจัดระเบียบกองทุน และประสบการณ์จากการที่หมู่บ้านมีกองทุนเดิม ส่วนปัจจัยด้านลบ ด้านลบ คือ ขาดคนที่เข้ามาช่วยการบริหารจัดการกองทุน เนื่องจากไม่มีค่าตอบแทน เสียเวลาประกอบอาชีพของตน การมีหนี้สินเดิมทำให้การชำระคืนเงินกู้ไม่ตรงเวลา ทำให้ศักยภาพและความเข้มแข็งของกองทุน ไม่ดีเท่าที่ควร เป็นต้น 3) เกิดการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ด้านการประกอบอาชีพเป็นโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ 4) ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านตามระดับข้อมูล คือ ความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน ความซื่อสัตย์ การยอมรับความคิดเห็นของชุมชน เป็นต้น

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

อาจารย์ที่ปรึกษา

 .....
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัตตา โกรดิ)

กรรมการสอบ

 .....
 (อาจารย์ศุภกฤษฎี นีวัฒนากุล)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

 .....
 (.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 - 7 ต.ค. 2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงลงได้เพราะได้รับคำแนะนำและความช่วยเหลือร่วมมือจากบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาเป็นอย่างดี ทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ถัดดา โกรดิ เป็นอย่างสูงที่ได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ

- รองศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข อาจารย์ที่สอนและแนะนำสารนิพนธ์

- ดร. ไทษ ทัพย์สุวรรณกุล , ดร.พัฒนา กิติอาสา และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ

- คุณเอกราช ขานอุบล พัฒนากรอำเภอเมืองนครราชสีมา ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงานในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลทุกข้อมูมิของชุมชนหมู่บ้านเป้าหมาย

- เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลพะเนา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก และขอขอบพระคุณพี่น้องทุกคนในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

ถัดดา พรหมนินไวย

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
หน้าอนุมัติ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี	2
4. วิธีดำเนินการ	4
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	6
6. คำนียามศัพท์เฉพาะ	6
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	7
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง แห่งชาติ	7
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	9
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	10
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	10
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	12
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านหนองสาย ไพร หมู่ที่ 3	14
7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล	15
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิ์ ภาพการบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง	16
9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ	17

เรื่อง	จ หน้า
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	19
1. วิธีการประเมินโครงการ	19
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	19
3. ตัวแปรและตัวชี้วัด	20
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	25
5. วิธีการรวบรวมข้อมูล	27
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	29
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	32
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	32
1.1 บริบทระดับประเทศ	32
1.2 บริบทระดับท้องถิ่น	36
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	42
3. ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำ ธุรกิจของผู้กู้	51
4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	52
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์	53
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	57
1 สรุป	57
1.1 วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ	57
1.2 วิธีดำเนินการ	58
1.3 ผลการดำเนินการ	58
2. อภิปราย	59
3. ข้อเสนอแนะ	61
บรรณานุกรม	64
ภาคผนวก	65
ภาคผนวก ก รูปภาพการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน	66
ภาคผนวก ข แบบรายงาน บร.1 - บร.12	75
ภาคผนวก ค เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน	134
ภาคผนวก ง แผนที่ตำบล , หมู่บ้าน	181

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
1.1 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจ ในแบบจำลอง สต๊ฟเฟิลบีม	4
2.1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสต๊ฟเฟิลบีม	15
3.1 ระบบการทำงาน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	21

สารบัญตาราง

	หน้า
3.1 จำนวน และร้อยละของประชากร จำแนกตามลักษณะของประชากร	37
3.2 รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านหนองสายไพรต่อปี ในแต่ละครอบครัว โดยสรุป	39
3.3 รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3	43
4.1 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3	54

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยประสบปัญหาความยากจนมาตลอด จนเป็นปัญหาเรื้อรังที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นต้องรีบแก้ไขปัญหาโดยเร่งด่วน ทั้งนี้เพราะประสบการณ์ในอดีต การพัฒนาประเทศเรามุ่งเน้นแต่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย ด้วยเหตุนี้การแก้ปัญหาคความยากจนจึงต้องปรับปรุงกระบวนการ โดยมีความสำคัญกับการสร้างรากฐานในระดับล่างให้เข้มแข็ง คือ ชีตหมู่บ้านเป็นหลัก หรือเป้าหมายการพัฒนา " เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนดังกล่าวเป็นไปอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 " โดยรัฐบาลได้มองเห็นขีดความสามารถ ทักษะจากการทำงานของชาวบ้าน ที่ได้กระทำกิจกรรมร่วมกันในการบริหารจัดการ เรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาของตนเองในรูปของกลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน และกองทุนอื่น ๆ มากมาย

รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบาย " กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท " เพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาคความยากจน โดยกระบวนการชุมชนมุ่งเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้เกิดการบริหาร การจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชน โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านให้เกิดคุณค่าด้วยภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน เสริมสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านและชุมชนให้ยั่งยืน

หมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และได้รับอนุมัติให้ตั้งกองทุนพร้อมกับการจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว เพื่อที่จะให้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด จึงสมควรมีการประเมิน ทำสารนิพนธ์ในฐานะที่เป็นนักศึกษาบัณฑิตกองทุน หลักสูตรประกาศนียบัตรกองทุน หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 นี้มาได้ระยะหนึ่งแล้ว จึงรับผิดชอบในการประเมินและเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ (Substantive Report) ฉบับนี้

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

2.1 เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 ในประเด็นต่อไปนี้

2.1.1 บ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 มีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิก

2.1.2 บ้านหนองสาไฟ มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

2.1.3 บ้านหนองสาไฟ มีขบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้ และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเองและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2.1.4 เศรษฐกิจของบ้านหนองสาไฟ ได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน

2.1.5 ประชาชนในบ้านหนองสาไฟ มีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบรรลุเป้าหมายตามข้อ 2.1 ว่ามีอะไร

2.3 เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้านหนองสาไฟ ระดับตำบลพะเนา

2.4 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองสาไฟ พื้นที่เป้าหมาย

3. กรอบความคิดทฤษฎี

สารนิพนธ์เล่มนี้ใช้แนวคิดตามรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's) ที่เรียกว่า ชิพพีโมเดล (CIPP Model) สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า " การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุหรือ กำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศมีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ " สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบ ชิพพี (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

C ย่อมาจาก Context Evaluation หมายถึง การประเมินสภาวะแวดล้อม เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินการโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ เช่น สภาพแวดล้อมในชุมชน ป่าไม้, หนองน้ำ, สายน้ำ, สภาพดิน

I ย่อมาจาก Input Evaluation หมายถึง การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ เช่น เงิน 1 ล้านบาท สมาชิกผู้รู้ เทคนิคการทำงานของคณะกรรมการ

P ย่อมาจาก Process Evaluation หมายถึง การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนิน ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกเป็นหลักฐานทุกขั้นตอน เช่น การคัดเลือกผู้รู้ การพิจารณาโครงการของผู้ การรับชำระหนี้ การทำบัญชี การช่วยหาคะลา

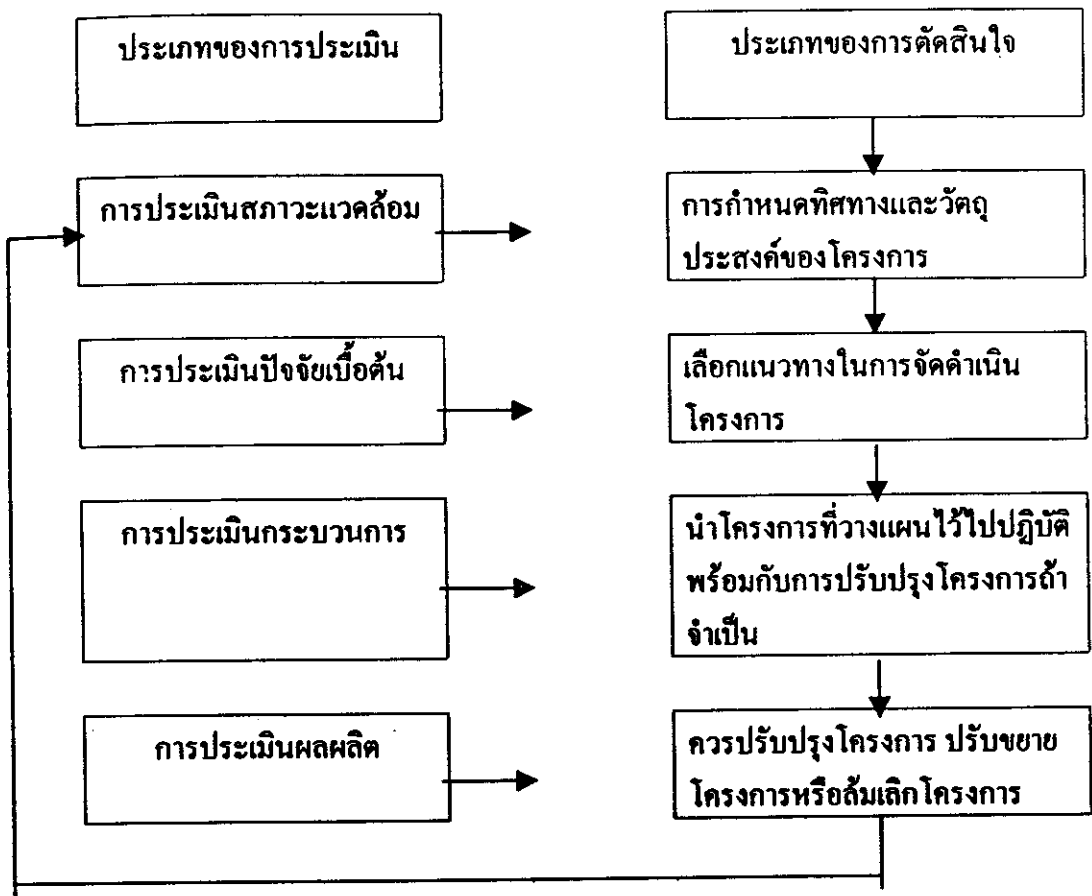
P ย่อมาจาก Product Evaluation หมายถึง การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือ ปรับเปลี่ยนโครงการ เช่น รายได้เป็นเงิน ผลเป็นสิ่งของ ผลเป็นชื่อเสียงที่ดี ผลเป็นความพอใจรวมไปถึงผลการจัดตั้งของโครงการ

ระเบียบวิธีทั่ว ๆ ไปของการประเมินผลผลิต จะรวมถึงต่อไปนี้เข้าไว้ด้วยกัน คือ การว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เกณฑ์ในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้ด้วยมาตรฐานสัมบูรณ์ หรือมาตรฐานสัมพัทธ์ที่กำหนดไว้ก่อน และทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินสถานะแวดล้อม ปัจจัย และกระบวนการร่วมด้วย

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมินดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ
2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ
3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการ ไปปฏิบัติ เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ เป็นการตัดสินใจที่ใช้ในโอกาสต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1.1 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองของ สตีฟเฟิลบิม

(อ้างมาจากชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา , 2545 : 91)

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร มีวิธีการดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ได้ทำการสำรวจศึกษาข้อมูลสภาพแวดล้อมของพื้นที่เป้าหมาย เช่น ประชากร จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน ป่าไม้ สายน้ำ อาชีพของประชากรในหมู่บ้าน
2. ศึกษาถึงสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ว่ามีวิธีการบริหารงานอย่างไร คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีกี่คน ความสามารถในการบริหารงานของคณะกรรมการมีแค่ไหน สมาชิกผู้กู้กองทุนมีกี่คน และได้ศึกษาเพิ่มเติมจากระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน เอกสารที่เกี่ยวข้อง
3. ใช้ชีพพีโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล คือ หมู่บ้านเป้าหมาย สมาชิกผู้กู้ คณะกรรมการ ระเบียบข้อบังคับกองทุน หมู่บ้าน อาชีพของสมาชิกผู้กู้ สามารถบ่งชี้ให้เห็นสภาพการดำเนินงานและความเข้มแข็งของชุมชน

4. เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ในขณะที่ได้ไปปฏิบัติจริงในภาคสนามเก็บข้อมูลที่ต้องการ จะทราบ หรือ รู้เห็นในขณะปฏิบัติงาน โดยการใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ จากประชากร ในพื้นที่เป้าหมาย และ บางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

5. ข้อมูลที่ได้จากการไปปฏิบัติภาคสนามในวิธีสัมภาษณ์ หรือใช้แบบสอบถามเป็นที่ เรียบร้อยแล้ว นำมาเรียบเรียงสรุปผลสาระสำคัญก่อนหลังตามลำดับความถูกต้อง เพื่อนำมา วิเคราะห์ถึงจุดเด่นและจุดด้อยของปัญหา

6. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มา แล้วลงมือเขียนผลการประเมินโครงการ โดยเรียงเป็นหัวข้อดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

ภูมิหลัง , วัตถุประสงค์ , กรอบความคิดทฤษฎี , วิธีการดำเนิน , ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการประเมินโครงการ

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

นโยบาย หลักการวัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่ง ชาติระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 แบบติดตามสังเกตการคัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การพิจารณาเงินกู้

หลักการประเมินโครงการแบบ ซิปพีโมเดล (CIPP Model)

การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

รูปแบบการประเมินและเครื่องมือ ตัวชี้วัด แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล ตัวชี้วัดบริบท และตัวแปรที่ศึกษา

ตัวชี้วัดผลการทดลองวิธีการใหม่ และข้อจำกัด

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ติดตาม

ผลการประเมินบริบทชุมชน

ผลการประชุม

ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

บทที่ 5 สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ส่วนสุดท้าย บรรณานุกรม และภาคผนวก

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลของการศึกษาการประเมินโครงการครั้งนี้หวังว่าจะได้รับประโยชน์จากโครงการดังนี้

1) ได้ทราบถึง การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ว่าบรรลุเป้าหมาย 5 ประการ หรือไม่เพียงใด ได้แก่

1.1 บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีกองทุนเงินหมุนเวียนภายในหมู่บ้านเพื่อพัฒนาสร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิกในหมู่บ้าน

1.2 สมาชิกในหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

1.3 ทำให้สมาชิกในหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีขบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้ และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเองและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

1.4 เศรษฐกิจของชาวบ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ได้รับการกระตุ้น และมีภูมิคุ้มกัน

1.5 ทำให้สมาชิกในหมู่บ้านหนองสายไพร มีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มขึ้น

2) ได้ทราบถึงปัจจัยด้านบวก และปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริม และขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ตามข้อ 1. ว่ามีอะไร

3) ได้ทราบตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับ กองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 และแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ระดับหมู่บ้านและตำบล

4) ผู้ศึกษาได้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบ วิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบได้

6. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

กองทุนหมู่บ้าน หมายถึง กองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3

สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกกองทุนบ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3

หมู่บ้าน หมายถึง หมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ที่ได้รับคัดเลือก ซึ่งมีคุณสมบัติตามข้อบังคับ จำนวน 15 คน

ครัวเรือน หมายถึง ครอบครัวตามทะเบียนบ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 อันประกอบด้วย บิดา มารดา สามี ภรรยา บุตร ญาติพี่น้อง เป็นต้น

หัวหน้าครัวเรือน หมายถึง ผู้ที่มีชื่อเป็นเจ้าบ้าน ตามทะเบียนบ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3

ผู้แทนครัวเรือน หมายถึง หัวหน้าครัวเรือน หรือบุคคลในครัวเรือน ซึ่งหัวหน้าครัวเรือน มอบหมายเป็นหนังสือให้เป็นผู้แทนครัวเรือน

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. นโยบายหลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบาย

นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีได้แถลงต่อรัฐสภาถึงแนวทางการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรม มีสาระสำคัญประการหนึ่งว่า การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการหลัก และเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาลที่จะใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำให้เห็นอย่างชัดเจน

โดยรัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการสร้างเสริมความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในอนาคต

การดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนดังกล่าวเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 โดยรัฐบาลจะจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้าน หรือ ชุมชนแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการลงทุนสร้างงาน สร้างอาชีพเสริม และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน และวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน มีความเป็นอยู่ที่ดีรวมทั้งส่งเสริมการออมในหมู่บ้าน นำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชนในชุมชนให้ยิ่งขึ้น

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีหลักการสำคัญดังนี้

- 1). ความพร้อม ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง รวมทั้งการแสดงออกอย่างชัดเจน ซึ่งความพร้อมในการเข้าร่วมบริหารจัดการกองทุนและการควบคุมดูแลกันเองในการใช้ประโยชน์จากกองทุนของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
- 2). ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุนที่เป็นความพร้อมของบุคคล ด้านความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนสังคมของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กองทุนอาชีพ และกองทุนสวัสดิการ และความพร้อมในการเข้าบริหารจัดการกองทุน

3). การบริหารการจัดการกองทุนที่สอดคล้อง และเกื้อกูลกันในส่วนเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และกองทุนทางสังคม หรือ กองทุนที่หน่วยราชการจัดตั้งขึ้น

4). การมีระบบการตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของ คณะกรรมการกองทุน โดยสมาชิก และมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพการดำเนินงานกิจกรรมของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งดังนี้

1). เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือ เพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน

2). ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

3). เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้าง และพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4). กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5). เสริมสร้างศักยภาพ และความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้าน หรือ ชุมชนเมือง

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2). ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3). ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสาหร่ายไพร หมู่ที่ 3 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้เขียน จะใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และ ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติดังกล่าว เป็นหลักในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสาหร่ายไพร หมู่ 3 ด้วย

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีหน้าที่ ดังนี้

- (1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุน
- (2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุน และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- (3) จัดทำร่างกฎหมาย เสนอต่อ ครม.
- (4) กำหนดแผนงาน ออกระเบียบ ข้อบังคับ
- (5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรร

ประโยชน์ของกองทุน

- (6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
- (7) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ และทำงาน
- (8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- (9) การรายงานผลการดำเนินงาน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

* ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จะอยู่ในภาคผนวก ก. ของสารนิพนธ์

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีสาระสำคัญดังนี้

- 1). ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- 2). สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- 2.1) เป็นสำนักงานเลขานุการ
- 2.2) ปฏิบัติงานธุรการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ
- 2.3) ศึกษารวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ
- 2.4) ประชาสัมพันธ์การจัดตั้ง นโยบายและแนวทางการบริหารกองทุน
- 2.5) ดำเนินการและประชาสัมพันธ์กับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ เพื่อเตรียม

ความพร้อมในการจัดตั้งกองทุน

- 2.5) จัดให้มี หรือ สนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจง และฝึกอบรมบุคลากร
- 2.6) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและ

จัดการกองทุน

- 2.7) ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง
- 2.8) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ การดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

ข้องและรายงานผลต่อคณะกรรมการ

2.9) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี

* รายละเอียดต่าง ๆ ของสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จะอยู่ในภาคผนวก ก.

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟ หมู่ 3 ที่ผู้ทำสารนิพนธ์ ได้ทำการประเมินโครงการครั้งนี้ มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟ เนื่องจากกระบวนการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 มีขั้นตอนดังนี้

- 1). ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้าน ครัวเรือนละหนึ่งคน
- 2). เปิดเวทีชาวบ้าน ชี้แจง ทำความเข้าใจ เตรียมความพร้อม
- 3). ดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุน
- 4). คณะกรรมการสนับสนุน และติดตามระดับอำเภอ เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ และ

สนับสนุนให้การเลือกสรรดำเนินไปด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม

การเลือกคณะกรรมการกองทุน ดำเนินการ ดังนี้

- 1). เปิดเวทีชาวบ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้าน ครัวเรือนละ 1 คน
- 2). ชี้แจง ทำความเข้าใจ เตรียมความพร้อม
- 3). องค์ประชุมของเวทีชาวบ้าน คือ หัวหน้าครัวเรือน จำนวน 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมด

ในหมู่บ้าน

- 4). ร่วมกันกำหนดวิธีการ และดำเนินการเลือกตนเอง
- 5). ดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุน
- 6). เลือกคนดี มีความรู้ มีประสบการณ์ มีความเสียสละ ที่มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้าม

ห้าม

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟ มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟ ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านหนองสาไฟจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ใช้ในการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

การประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร มีประเด็นการประเมิน ดังนี้
 ส่วนที่ 1 ประเมินความพร้อม ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน บริบทของชุมชน สภาพแวดล้อม
 อาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน ผลผลิตจากการดำเนินการของประชาชนในชุมชน วัตถุประสงค์
 ในการผลิตสินค้า ตลาดจำหน่ายสินค้าของประชาชนในหมู่บ้าน รายได้เฉลี่ยของประชาชนในหมู่บ้าน
 บ้านต่อครัวเรือน การร่วมมือของประชาชน

ส่วนที่ 2 ประเมินความพร้อม คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

- 1). คณะกรรมการมีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบที่กำหนดไว้
- 2). ความรู้ประสบการณ์ และความมั่นใจในการบริหารกองทุนของคณะกรรมการ
- 3). การมีส่วนร่วมในการจัดการกองทุน

ส่วนที่ 3 การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน

- 1). ระเบียบข้อบังคับสำหรับใช้ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง
- 2). วิธีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ กำหนดซึ่ง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และ
 ประชาชนในหมู่บ้านร่วมกันกำหนดขึ้น

ส่วนที่ 4 ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านที่ก่อตั้งแล้วเสร็จ

- 1). กลุ่มองค์กรชุมชนภายในหมู่บ้าน/ชุมชน
- 2). จำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชน การรับสมาชิก
- 3). จำนวนเงินที่สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุนหมู่บ้าน ในรูปของการถือหุ้น/
 การออม/ค่าธรรมเนียม/เงินบริจาค เป็นต้น
- 4). การเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารออมสิน
- 5). หมู่บ้าน/ชุมชน มีความร่วมมือหรือเชื่อมโยงในการพัฒนากับหมู่บ้าน/ชุมชน หรือ
 เครือข่ายอื่นนอกหมู่บ้าน/ชุมชน

ส่วนที่ 5 แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อได้รับการ
 สนับสนุนเป็นเงินไม่เกิน 1,000,000 บาท จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- 1). วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง ให้มีการกระจายผลประโยชน์
 อย่างทั่วถึง
- 2). วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง ให้มีการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง
- 3). กิจกรรมการกู้ยืมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง
- 4). หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้
- 5). วิธีการในการควบคุม และติดตามการใช้เงินกู้
- 6). วิธีการป้องกันความเสี่ยงกับการให้กู้

7). วิธีการแก้ไขปัญหาในกรณีที่สมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้วไม่ส่งใช้คืนเงินต้น และดอกเบี้ยเงินกู้คืนตามสัญญา

8). แนวทางในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง ในด้านการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง

9). ข้อคิดเห็นอื่น ๆ ในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชน

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุน รับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดการระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง โดยครั้งนี้รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้ทางหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท

หมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ 3 เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่ง ที่ได้รับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านเป็นที่เรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ 3 จึงได้ดำเนินการร่างระเบียบว่าด้วยเงินกองทุนหมู่บ้านขึ้นมา เพื่อให้การบริหารกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ 3 ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชนในหมู่บ้าน และสร้างนิสัยให้มีความสามัคคีกัน รู้จักคอยช่วยเหลือ เอื้ออาทร รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม จึงเห็นสมควรกำหนดระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินงานของ " กองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 " ไว้ดังนี้

ระเบียบนี้ เรียกว่า " ระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 " ใช้เป็นระเบียบปฏิบัติของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองสายไพร หมู่ 3 เท่านั้น
ที่ตั้งกองทุน บ้านเลขที่ 2 หมู่ 3 บ้านหนองสายไพร ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30000

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน

- (1) เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้แก่สมาชิกใช้ประโยชน์ในการสร้างงานสร้างรายได้ของสมาชิก
- (2) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบการบริหาร การจัดโครงการของหมู่บ้านของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- (3) เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาความสามารถ และแก้ไขปัญหาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- (4) เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชน
- (5) เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ในระดับฐานรากของประเทศ
- (6) เพื่อป้องกันการโยกย้ายถิ่นฐาน การประกอบอาชีพประชาชน
- (7) เพื่อส่งเสริม และรักษาการปกครองระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

แหล่งที่มาของเงินทุน ประกอบด้วยเงิน และทรัพย์สิน ดังนี้

- (1) เงินที่ได้รับการจัดสรรจากคณะกรรมการกองทุนแห่งชาติ
- (2) เงินกู้ยืม
- (3) ดอกหรือประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
- (4) เงินสมทบจากกลุ่ม หรือ องค์กรสมาชิก
- (5) เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ตามที่มีผู้บริจาคให้โดยปราศจากภาระผูกพัน

คุณสมบัติของสมาชิก

(1) เป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน ก่อนกรรมการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน

(2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป

(3) เป็นผู้มีสติปัญญาดี และนิสัยดีงาม ประกอบอาชีพไม่บกพร่อง และมีความเข้าใจหลักการของกองทุน

(4) ไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือฟั่นเฟือน หรือไร้ความสามารถ ไม่เป็นพระภิกษุสามเณร นักพรต และนักบวช ไม่เป็นผู้ถูกคุมขังโดยหมายศาล หรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

(5) ไม่เป็นผู้ถูกเพิกถอนจากการเป็นสมาชิกกองทุน ไม่เกิน 2 ปี

(6) ไม่เป็นผู้ทุพพลภาพ ไร้ความสามารถในการประกอบอาชีพ

(7) ไม่เป็นผู้ติดยาเสพติด สุรา การพนัน

(8) ไม่เป็นผู้ขาดคุณสมบัติการเป็นสมาชิกตามระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้

การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

(1) ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

(2) ผู้ที่มีคุณสมบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านได้กำหนดไว้ สามารถยื่นความจำนง หรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะรายบุคคล และกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครสมาชิก

(3) คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

(4) มีความประพฤติหรือมีการกระทำที่ก่อให้เกิดความแตกแยกในกลุ่มสมาชิก คณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นสมควรให้ออก ด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 ของคณะกรรมการทั้งหมด

(5) วิกลจริตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

(6) เป็นผู้ที่ขาดคุณสมบัติตามระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟพร หมู่ที่ 3

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

(1) ผู้มีสิทธิกู้ยืมเงินต้องเป็นสมาชิกเงินกองทุน

(2) ผู้ขอกู้ยืมเงินต้องกรอกคำร้องขอกู้ตามแบบของกองทุน โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์การขอกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน และต้องระบุค่าใช้จ่ายการดำเนินงานขั้นตอนต่าง ๆ ของโครงการที่ใช้เงินกู้ยืมเงินนั้น ไปดำเนินการให้ละเอียด และสามารถให้คณะกรรมการตรวจสอบได้ตลอดระยะเวลาจนสิ้นสุดโครงการ

(3) ผู้ขอกู้ยืมเงินต้องยื่นคำร้องขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุน

(4) การพิจารณาเงินกู้จะพิจารณาตามลำดับที่ขึ้นเสนอกู้ และพิจารณาเป็นราย ๆ ไป

(5) ในกรณีเงินกองทุนหมดแล้ว สมาชิกที่ขึ้นความจำนงขอกู้ได้จะต้องรอดตามลำดับเมื่อมีเงินกองทุนหมุนเวียนกลับมา และผู้ที่เคยได้รับอนุมัติ ให้กู้ไปแล้วจะขอกู้ซ้ำยังไม่ได้ เว้นแต่สมาชิกที่รอการพิจารณาเป็นลำดับต่อไปจะกู้ครบทุกเดือนก่อนจึงจะขอกู้ต่อไปได้

เกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ของกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟพร หมู่ที่ 3 ที่ผู้ทำสารนิพนธ์รับผิดชอบอยู่นั้น ได้พิจารณาการกู้กองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การกู้สามัญ หมายถึง การกู้ยืมเพื่อนำไปลงทุน ดังนี้

- การพัฒนาอาชีพ คือ การผลิตทางการเกษตร, ค้าขาย, อุตสาหกรรมในครอบครัว
- การสร้างงาน คือ การแปรรูปผลผลิตสินค้า, อุตสาหกรรมการผลิต
- สร้างรายได้ คือ การบริการ เช่น ช่างซ่อม, คัดผมเสริมสวย, คัดเย็บเสื้อผ้า
- กระจายจ่าย คือ การหาปัจจัยการผลิตการเกษตร, หาววัสดุปัจจัยเพื่อการบริการ

(1.1) สมาชิกขอกู้เงินได้รายละไม่เกิน 20,000 บาท แต่ไม่เกิน 50,000 บาทจะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุม ไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมด

(1.2) ผู้ขอกู้ที่ได้รับการอนุมัติเงินกู้ จะต้องเปิดบัญชีกับธนาคารออมสินสาขานนจอมพล จังหวัดนครราชสีมา และนำสำเนาสมุดคู่ฝากเงินส่งให้คณะกรรมการ

(1.3) ผู้กู้จะต้องชำระเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย ด้วยตนเองผ่านบัญชีเงินฝากที่ได้ทำการเปิด และต้องนำสำเนาหลักฐานการชำระเงินให้กับกรรมการทุกครั้ง

(1.4) กรณีผู้กู้ยืมเงินสามัญ มิได้ดำเนินการตามแผน หรือวัตถุประสงค์ที่แจ้งไว้ในคำร้องขอกู้ยืมเงิน หรือสิ้นสุดการเป็นสมาชิกให้คณะกรรมการมีสิทธิและอำนาจในหารยกเลิกสัญญา และเรียกเงินกู้ยืมพร้อมดอกเบี้ยที่ค้างชำระทั้งหมดได้ในทันที

(1.5) การคิดอัตราดอกเบี้ยให้คิดในอัตราไม่เกินร้อยละ 6.00 บาท (หกบาทถ้วน) ของจำนวนเงินกู้ยืมต่อปี หรือไม่เกินร้อยละ 0.50 บาท (ห้าสิบบาท) ของจำนวนเงินกู้ยืมต่อปี

(1.6) ระยะเวลาการกู้ยืมเงิน ไม่เกิน 1 ปี นับจากวันที่ได้รับเงินกู้ยืมแล้ว

2. การกู้เงินฉุกเฉิน สมาชิกสามารถกู้ยืมได้ดังกรณีต่อไปนี้

- บุคคลในครอบครัวเสียชีวิต
- เกิดภัยธรรมชาติ
- ประสบอุบัติเหตุ เป็นต้น

เกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ฉุกเฉิน คณะกรรมการร่วมกันพิจารณา ดังนี้

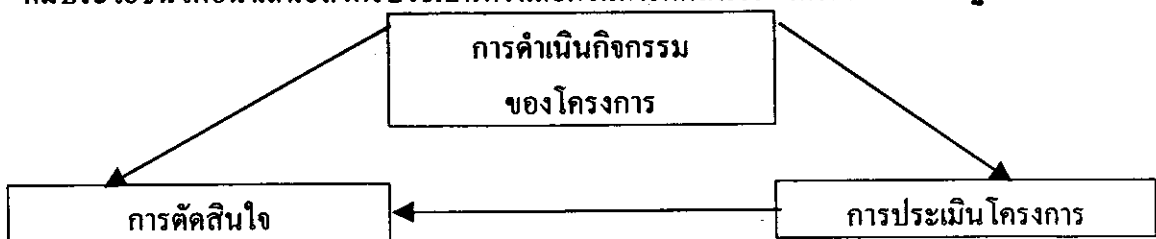
ผู้กู้ยืมเงินฉุกเฉินสามารถกู้ยืมเงิน ได้ไม่เกิน 50,000 บาท และจะต้องชำระเงินกู้ยืมคืนทั้งหมดภายใน 90 วัน นับจากวันที่ได้รับเงินกู้ยืม แล้วโดยปลอดดอกเบี้ย โดยจะพิจารณาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟร์ ได้หาวิธีป้องกันความเสี่ยงจากการเกิดหนี้สูญ ได้ดังนี้ สมาชิกผู้ที่มีความประสงค์ที่จะกู้จะต้อง มีหลักทรัพย์อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่มีราคาจำนวนเงินมากกว่าเงินที่กู้ มาค้ำประกัน หรือถ้าไม่มีให้ใช้บุคคลค้ำประกัน 2 คน ถ้าเป็นข้าราชการใช้หนึ่งคน ตามระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟร์กำหนดไว้

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพชีโมเดล

1. รูปแบบการประเมินแบบชีพชีโมเดล

" รูปแบบการประเมินแบบชีพชีโมเดล " (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา, 2545 : 89-90) ดังนี้ สตีฟเฟิลบิม กล่าวว่า "การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือ กำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ" โดยมีแนวคิดพื้นฐาน คือ

แผนภูมิที่ 2.1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตีฟเฟิลบิม

สตีฟเฟิลบิม ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือ ระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

2. รูปแบบการประเมินชีพชีพอโมเดล

"รูปแบบการประเมินแบบชีพชีพอโมเดล" (สมหวัง พริยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ), 2545 : 221-230) ดังนี้ สตีฟเฟิลบีมได้ให้ความหมายของการประเมินว่า " เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ "

แบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็น การประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการประชุม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุดด้อยการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันที่ และมีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการประชุมสิ้นสุดแล้ว เพื่อบ่งชี้ผลสำเร็จของโครงการประชุมแบบจำลองที่เหมาะสม ที่จะให้เป็นกรอบความคิดในการประเมินแบบชีพชีพอจึงเป็นที่นิยมใช้ ทั้งนี้ เพราะนักประเมินจะได้ข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้อย่างดี ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ จึงเป็นที่นิยมกว้างขวางซึ่งแบบจำลองชีพชีพอจะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจ และดูผลสำเร็จของโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 ครั้งนี้ ผู้เขียนจะใช้กรอบความคิดทฤษฎีในการประเมิน โดยใช้รูปแบบของการประเมินแบบชีพชีพอโมเดล ดังที่กล่าวมาแล้ว

8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายกองทุนหมู่บ้านนั้นตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่า การสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจในระดับฐานรากของสังคมมีความสำคัญมากที่สุด ดังนั้น จึงต้องดำเนินการกระจายงบประมาณลงสู่ระดับฐานรากเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนหมู่บ้านโดยถ้วน เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็วพร้อม ๆ กับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนฐานรากไปในขณะเดียวกันด้วย นโยบายนี้ ในทางรัฐศาสตร์ถือเป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจ และกระจายงบประมาณลงสู่ประชาชนโดยตรง โดยไม่ผ่านภาคราชการ ไม่ว่าจะเป็นส่วนกลาง (กรม) ภูมิภาค (จังหวัดและอำเภอ) หรือ

ของชาวบ้าน นอกจากนี้กรมการปกครองในฐานะหน่วยงานแกนกลาง ก็ได้รับนโยบายไปกำหนดแนวทางในปี พ.ศ. 2543 ให้ทุกอำเภอจัดทีมวิทยากรจากส่วนราชการต่าง ๆ เข้าไปกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวของชาวบ้านเป็นประชาคมหมู่บ้าน โดยมีผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านเป็นสมาชิกของประชาคม และให้มีการประชุมประชาคมหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอโดยข้าราชการระดับตำบลต่าง ๆ ร่วมประชุมด้วย เพื่อนำปัญหาของชาวบ้านมาแก้ไขให้ทันที่ หากเป็นปัญหาระยะกลาง ระยะยาว ก็ให้นำมาจัดเป็นแผนพัฒนาอำเภอเพื่อของบประมาณจากส่วนราชการต่าง ๆ มาแก้ไข ซึ่งจากการดำเนินการมาเป็นระยะเวลาเพียง 1 ปี พบว่ามีประชาคมหมู่บ้านที่เริ่มเข้มแข็ง เริ่มช่วยตัวเองได้เพียงประมาณร้อยละ 30 เนื่องจากข้อจำกัดทั้งฝ่ายตัวผู้ไปกระตุ้นชาวบ้าน (ข้าราชการ) และฝ่ายผู้ถูกกระตุ้น (ชาวบ้าน) ซึ่งทั้ง 2 ฝ่ายสามารถแบ่งประเภทได้เป็น ก้าวหน้า ปานกลาง ล้าหลัง (อ่อนแอ) ดังนั้นชุมชนที่อยู่ในประเภทปานกลาง หรือ อ่อนแอ หรือมีผู้กระตุ้นที่มีคุณภาพปานกลาง หรือ ล้าหลัง งานพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งก็จะไม่ถ่วงก้าวน้ำจึงเป็นปัญหาที่จะต้องวางกลยุทธ์แก้ไขกันโดยเร่งด่วน ซึ่งการทำงานแบบประชารัฐนี้ก็เป็นแนวทางหนึ่งที่จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

ส่วนของภาคประชาสังคมนั้น ในระยะที่ผ่านมาได้มีการรวมพลังกันทำงานผ่านสำนักงานกองทุนเพื่อสังคมในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในตำบลทั่วประเทศ และได้สร้างเครือข่ายนักพัฒนาไว้ในทุกจังหวัด ทั้งที่เป็นประชาชนและเป็นข้าราชการ อย่างไรก็ตามข้อจำกัดขององค์กรพัฒนาเอกชน คือ คนน้อยงบประมาณน้อย จึงทำได้เพียงบางพื้นที่เท่านั้น ในขณะที่ในภาคราชการก็มีบุคลากรประเภทหัวหน้าอยู่จำนวนหนึ่ง และมีงบประมาณเพียงพอที่จะทำงานทั่วประเทศได้ ดังนั้นหากมีการรวมพลัง 2 ภาคนี้เข้ากับพลังประชาชน หัวก้าวหน้าให้ดี คือ นำจุดแข็งมารวมกันทำงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องก็พอจะเห็นทางช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้นได้รวดเร็วขึ้น (อ้างในปฐกวีทัศนากองทุน 1 ตำบลบาท , 2545 : 55)

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

1. วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสาหร่าย หมู่ที่ 3 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการประเมินโครงการในระยะที่โครงการมีอายุการดำเนินงานที่ค่อนข้างน้อย เนื่องจากโครงการมีระยะเวลา 10 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 เป็นเดือนแรก สิ้นสุดโครงการในเดือนกันยายน พ.ศ. 2545 ลักษณะของการประเมินกระบวนการปฏิบัติงาน โดยมุ่งเน้นไปที่การประเมินเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติงานของโครงการ นอกจากนี้จะประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการผลิตของสมาชิกตามโครงการ เป็นกรอบการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

กระบวนการประเมินประกอบด้วยการเก็บวิธีการ และขั้นตอนต่าง ๆ มากมายกระบวนการแต่ละขั้นตอนมีความสำคัญต่อการประเมิน เรื่องที่สำคัญที่เกี่ยวกับแผนแบบการประเมิน คือ การกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน

ประชากร หมายถึง กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษาประเมิน เป็นบุคคลกลุ่มบุคคลองค์กร หน่วยการปกครอง เช่น จังหวัด อำเภอ เป็นต้น หรืออาจเป็นสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ หรือเป็นสิ่งไม่มีชีวิต เช่น วัตถุ หิน แร่ธาตุต่าง ๆ ก็ได้ ประชากรของการวิจัยจะมีลักษณะเป็นอย่างไรหนึ่งดังกล่าวข้างต้นขึ้นอยู่กับเรื่องการประเมินที่ต้องประเมิน และวัตถุประสงค์ของการประเมินเป็นสำคัญ

การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสาหร่าย หมู่ที่ 3 ครั้งนี้ประชากรกลุ่มเป้าหมายของการประเมินโครงการ คือ สมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในหมู่บ้านหนองสาหร่าย หมู่ที่ 3 ซึ่งปัจจุบันมี 138 ครัวเรือน เนื่องจากระยะเวลาของการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านมีระยะเวลาที่จำกัด จึงต้องมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างมาทำการประเมินผลของโครงการ

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่าง เพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการประเมิน ผลการประเมินที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างย่อมเป็นผลการประเมินจากประชากรด้วยเช่นกัน กลุ่มตัวอย่างมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ

- 1) วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากร
- 2) ขนาดตัวอย่างต้องเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสาหร่าย หมู่ที่ 3 ครั้งนี้ประกอบไปด้วยผู้เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม มีดังนี้

1) กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 1 คน อบต. 2 คน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร 13 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน เป็นเพศชาย 10 คน เพศหญิง 6 คน

2) กลุ่มสมาชิกกองทุน ได้แก่ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร ปัจจุบันมี 56 ราย เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างเพียง 50 % ของจำนวนผู้กู้ รวมทั้งสิ้น 28 ราย เป็นเพศชาย 12 คน เพศหญิง 16 คน

3) กลุ่มประชาชนทั่วไป ที่ไม่ใช่สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน แต่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 จำนวน 15 คน เป็นเพศชาย 7 คน เพศหญิง 8 คน

รวมทั้งสิ้น 59 คน หรือ 43 % ของจำนวนครัวเรือนที่มีอยู่ทั้งหมด 138 ครัวเรือน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัด

การประเมินผลเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ ความจริงเพื่อตอบปัญหาการประเมินหรือข้อสงสัยที่เกิดขึ้นกระบวนการที่นำมาใช้ในการหาคำตอบของปัญหาต้องเป็นกระบวนการที่เป็นเหตุ มีความน่าเชื่อถือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการหาคำตอบของปัญหาการประเมินมีหลายประเภท จึงต้องมีการกำหนดตัวแปรนั้นขึ้นมา เพื่อที่จะได้ครอบคลุมประเด็นปัญหาที่ต้องประเมิน ซึ่งจะทำให้ประเด็นปัญหาชัดเจนยิ่งขึ้น ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ตัวแปรตาม และตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3

ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดตัวแปรตาม เช่น สภาวะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้น อาทิ เงิน 1 ล้าน ประสบการณ์ ผลผลิต

การดำเนินการโครงการใด ๆ นั้นผู้บริหารโครงการ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการมีความต้องการที่จะทราบว่า จะรู้ได้อย่างไรว่าโครงการประสบผลสำเร็จ ดังนั้นจำเป็นจะต้องมีการกำหนดระดับของการปฏิบัติงานที่บ่งชี้การดำเนินโครงการนั้น ๆ ได้บรรลุผลสำเร็จ คือ กำหนดตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่แสดง หรือ ระบุประเด็นที่ต้องการประเมิน หรือตัวแปรที่ต้องการศึกษา จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์มีสภาพ หรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณ และในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ

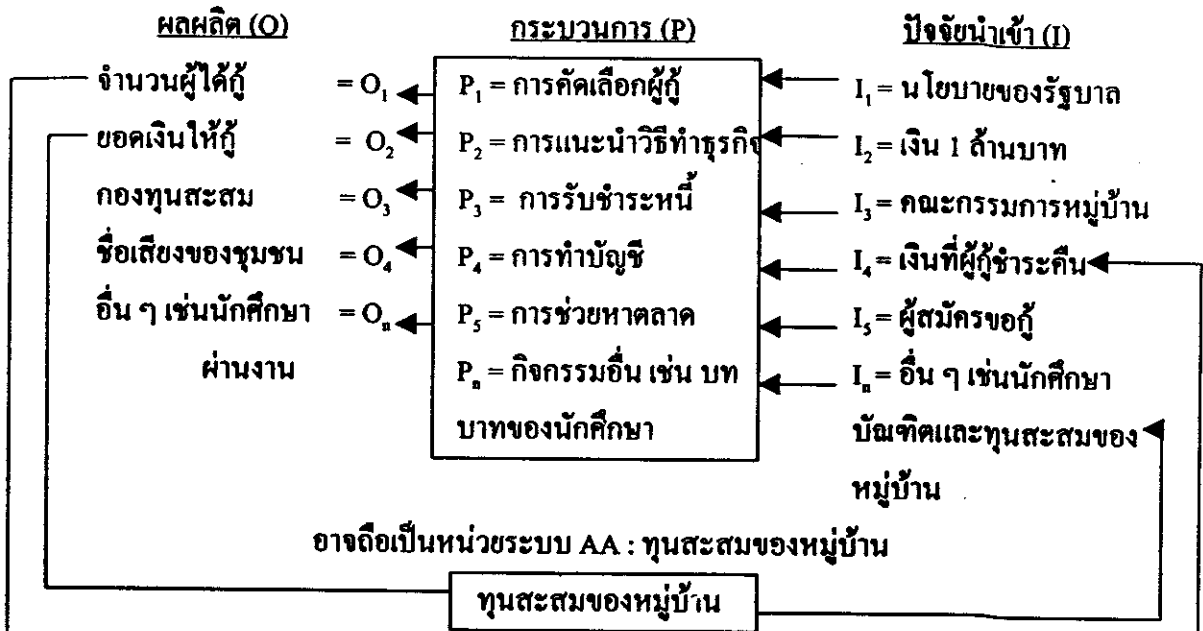
ในการประเมินครั้งนี้ได้กำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบ หรือตามกรอบการประเมินแบบซิพพีโมเดล (CIPP Model) ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น มีดังนี้

1) การประเมินสภาวะแวดล้อม เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการ เพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ตัวชี้วัด บริบทชุมชน เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ สาธารณูปโภค ประชาชน ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

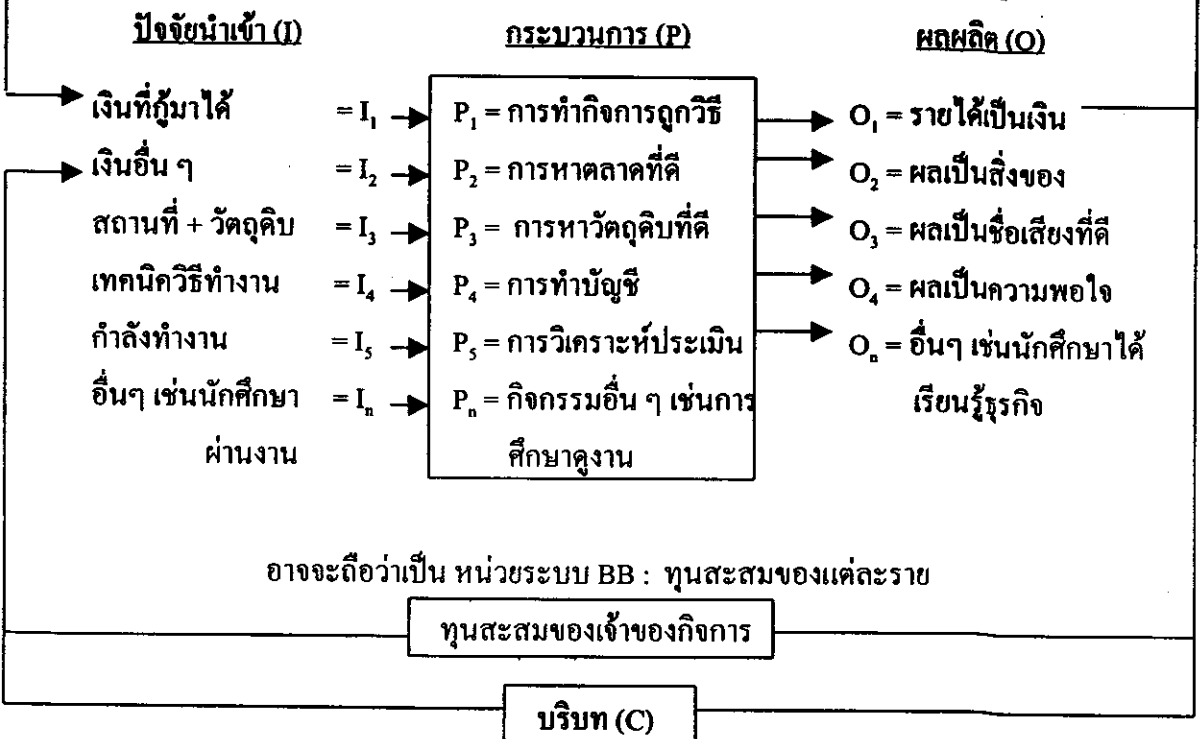
2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ตัวชี้วัดของปัจจัยเบื้องต้นในด้านต่าง ๆ คือ

ผังแผนภูมิข้างล่างนี้ ได้แสดงถึงองค์ประกอบในของกองทุนหมู่บ้าน ในรูปแบบของ "ซิพท์ โมเดล" ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

หน่วยระบบ B : หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย ($B_1, \dots, B_n$)

แผนภูมิที่ 3.1 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากแผนภูมิที่ 3.1 แสดงภาคโดยรวมของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและผู้กู้จึงประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นหน่วยระบบ A เป็น หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ AA

ส่วนที่ 2 เป็นหน่วยระบบ B เป็น หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

หน่วยระบบ A มีปัจจัยนำเข้า เป็น I ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภูมิ มีกระบวนการทำงาน เป็น P ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภูมิ และมีผลผลิตเป็น O ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภูมิ

หน่วยระบบ B คล้ายกันกับหน่วยระบบ A คือ เป็นหน่วยระบบของผู้กู้แต่ละราย มีปัจจัยนำเข้าเป็น I ที่จะนำมาประกอบกิจการของผู้กู้แต่ละราย มี P คือ กระบวนการทำอาชีพตามรายการ และมี O เป็นผลผลิตตามรายการ

ความเชื่อมโยงที่สำคัญของหน่วยระบบ A และ B คือ หน่วยระบบกองทุนเป็นผู้ให้เงินกู้เป็นหน่วยระบบ B และอาจจะช่วยหาตลาดจำหน่ายสินค้าบางอย่างตลอดจนช่วยหาวิธีแนะนำดำเนินกิจการให้ได้ผลดี ส่วนหน่วยระบบ B เมื่อดำเนินการได้ผลดี ส่งคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้กับหน่วยระบบ A

ส่วนบริบท C ในที่นี้หมายถึง บริบทของหน่วยระบบ A และ B เช่น สภาพภูมิประเทศ และประชากรของชุมชนตลอดจนสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประเทศ และนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนดังกล่าว

ในผลการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 ครั้งนี้ ผู้เขียนได้กำหนดตัวชี้วัดบริบท C ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A และตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B ดังต่อไปนี้

1. ตัวชี้วัดบริบท C ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A เป็นสำคัญ ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1.1 บริบทระดับประเทศ หรือ ตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1) ความยากจนของประเทศ
- 2) นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม และวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม(SMEs)
- 3) ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
- 4) สภาวะแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
- 5) ความเดือดร้อน และการเป็นหนี้ของประชาชน
- 6) บรรยายกาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท หรือ ความล้มเหลวของท้องถิ่น

7) คำนิยมในกระแสวัฒนธรรม และสินค้าจากต่างประเทศ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านหนองสาหร่าย หมู่ที่ 3 สภาพป่า และหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้าน ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหนองสาหร่าย หมู่ที่ 3
- 2) สภาพปัจจุบัน
- 3) ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้านหนองสาหร่าย หมู่ที่ 3
- 4) ด้านวัฒนธรรม
- 5) ข้อมูลด้านอื่น ๆ เช่น ความเข้มแข็งของหมู่บ้าน

2. ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้ปฏิบัติงานด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

2.1 ตัวชี้วัดบริบท C สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A นี้คือ ตัวชี้วัดที่กล่าวมาแล้วข้างต้นในหัวข้อ 1.2

2.2 ตัวชี้วัด ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังนี้

- 1) นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- 2) เงิน 1 ล้านบาท
- 3) คณะกรรมการหมู่บ้าน
- 4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
- 5) ผู้สมัครขอกู้

2.3 ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

- 1) การคัดเลือกผู้กู้
- 2) การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
- 3) การรับชำระหนี้
- 4) การทำบัญชี
- 5) การช่วยหาตลาด

2.4 ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

2.4.1 ผลโดยตรง ได้แก่ ตัวแปร

- 1) จำนวนผู้กู้
- 2) ยอดเงินให้กู้

2.4.2 ผลกระทบโดยตรง

- 1) จำนวนผู้ที่ได้
- 2) จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน

- 3) การขยายกิจการของผู้กู้
- 4) การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น

2.4.3 ผลกระทบทางอ้อม

- 1) กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพ และความเข้มแข็ง
- 2) ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
- 3) ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
- 4) ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ

3. ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละรายประกอบด้วย ตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

3.1 ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1) ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดชนิดเดียวกับ ตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A (ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น)

2) ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับ ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A (ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น)

3) ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- (1) ความรู้ความสามารถของผู้กู้ และครอบครัว
- (2) ทรัพย์สินของผู้กู้ และเครือข่าย
- (3) หนี้สินธนาคารของผู้กู้
- (4) หนี้สินทุนนอกระบบของผู้กู้
- (5) อาชีพหลักของผู้กู้
- (6) รายได้ของครอบครัว
- (7) ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ

3.2 ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

- 1) เงินที่กู้มาได้
- 2) เงินอื่น ๆ
- 3) สถานที่ วัตถุประสงค์
- 4) เทคนิควิธีทำงาน
- 5) กำลังทำงาน

3.3 ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1) การทำกิจกรรมถูกวิธี
- 2) การตลาดที่ดี
- 3) การหาวัตถุประสงค์ที่ดี

- 4) การทำบัญชี
- 5) การวิเคราะห์ประเมิน

3.4 ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

3.4.1 ผลโดยตรง ได้แก่

- 1) รายได้เป็นเงิน
- 2) ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ

3.4.2 ผลกระทบโดยตรง

- 1) ผู้กู้
- 2) ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้น อันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วย

ตนเอง

3.4.3 ผลกระทบทางอ้อม

- 1) ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง
- 2) ผู้กู้มีศักยภาพ และมีความเข้มแข็ง ในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
- 3) การกลับคืนถิ่นของประชาชน

ฉะนั้นความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟร หมู่ที่ 3 นั้นต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วย A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ประสบความสำเร็จเงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น หรือ ผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดี และมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบผลสำเร็จด้วย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เนื่องจากการประเมินในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญ ๆ คือ การประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการ การประเมินปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ และการประเมินประสิทธิภาพของกสนบริหารการจัดการของกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟร หมู่ที่ 3 ซึ่งการประเมินตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ มีความแตกต่างกัน ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟร หมู่ที่ 3 ได้แก่ แบบการรายงานต่าง ๆ แบบสำรวจ และแบบเก็บข้อมูลอื่น ๆ คือการสังเกต การมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟร หมู่ที่ 3 ครั้งนี้คือ เครื่องมือวัดทางสังคมศาสตร์ เนื่องจากพฤติกรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่มีเครื่องมือใด ๆ วัดค่าออกมาได้อย่างถูกต้องคงเส้นคงวา ดังนั้นจึงต้องอาศัยองค์ประกอบหลาย ๆ อย่างในการนำเครื่องมือนี้ไปใช้ ได้แก่ ประสิทธิภาพ พฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ช่วงเวลาที่นำเครื่องมือนี้ไปใช้ ระยะเวลา เทคนิคการเก็บข้อมูล

เครื่องมือวัดทางสังคมศาสตร์ที่นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟร ได้แบ่งออกเป็นหัวข้อดังนี้

4.1 บร.1 แบบรายงานสำรวจแบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ การสัมภาษณ์ เป็นรายการข้อคำถามที่ต้องการเป็นรูปแบบหนึ่งของการสนทนา แต่เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมาย เครื่องมือการสัมภาษณ์จะเป็นแบบเดียวกับการสังเกต ผู้สัมภาษณ์ต้องเตรียมการและเตรียมตัวให้พร้อม และควรแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ว่าต้องการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ไปใช้ทำอะไร และเกิดประโยชน์ด้านใด

4.2 บร.2 แบบรายงานเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามและแบบสังเกต เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ให้ผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบโดยการทำเครื่องหมายเพื่อแสดงว่าใช่ ไม่ใช่, มาก ปานกลาง น้อย ส่วนแบบสังเกต เป็นเครื่องมือที่จะต้องใช้ตัวบุคคลซึ่งในที่นี้คือตัวของผู้ทำการประเมินมาทำหน้าที่ในการวัด โดยใช้หู และตา เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตามพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม เพื่อหาข้อเท็จจริง

4.3 บร.3 แบบรายงานความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิดที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์ ใช้วิธีการดำเนินการแบบเดียวกันกับหัวข้อ 4.1 จะแตกต่างตรงที่ใช้กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจำนวนมาก

4.4 บร.4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์ และศึกษาจากเอกสารกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟ ใช้วิธีการดำเนินการแบบเดียวกันกับหัวข้อ 4.1

4.5 บร.5 แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ การอภิปรายกลุ่ม เป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันจำนวน 7-8 คน มาร่วมแสดงความคิดเห็นที่ได้รับจากการกระตุ้นจากคำถามของผู้ต้องการ

4.6 บร.6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ การอภิปรายกลุ่มและการสังเกต ใช้วิธีการดำเนินการแบบเดียวกันกับหัวข้อ 4.5

4.7 บร.7 แบบรายงานผลการสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง และสรุปประเด็นเป็นแบบรายงาน

4.8 บร.8 แบบรายงานผลโครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เครื่องมือที่ใช้ในการรายงานผลข้อมูล คือ การวิเคราะห์การวางแผนการจัดการธุรกิจชุมชน

4.9 บร.9 แบบรายงานบันทึกการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบการสัมภาษณ์ วิธีการดำเนินการแบบเดียวกันกับหัวข้อที่ 4.7

4.10 บร.10 แบบรายงานผลแบบสรุปรูปทเรียนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบการสอบถาม เป็นรายการข้อคำถามที่จัดส่งให้กลุ่มเป้าหมายได้ คำตอบ คำถามเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการ ความคิดเห็น ความรู้สึก ปัญหา วิธีการแก้ไข

4.11 บร.11 แบบรายงาน แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างผู้รู้เป็นรายกรณี เพื่อต้องการข้อมูลที่ชัดเจน

4.12 บร.12 แบบรายงานการวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แบบการสอบถาม และการมีส่วนร่วม เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริง มีการกำหนดจุดประสงค์ที่ชัดเจน ระบุเนื้อหา หรือประเด็นหลักที่จะกำหนดคำถามให้ครอบคลุมจุดประสงค์ที่จะประเมิน

* รายละเอียดของแบบรายงานหัวข้อที่ 4.1 - 4.12 จัดอยู่ในภาคผนวก ข. ของสารนิพนธ์

5. วิธีการรวบรวมข้อมูล

ข้อมูล หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลได้จากกลุ่มเป้าหมาย หรือเอกสาร หรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการประเมิน

แหล่งเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการประเมิน โครงการครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้คือ

1) ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์บุคคลเป้าหมายในพื้นที่หมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน กลุ่มสมาชิกกองทุน กลุ่มประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ การรวบรวมรายงานผลการปฏิบัติงาน และรายงานผลการประชุมประจำเดือน รายงานการดำเนินการของโครงการ ซึ่งแหล่งข้อมูลที่มีเก็บรวบรวมและสรุปผลไว้ในเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสองประเภทมีข้อดี และข้อบกพร่องแตกต่างกันไป กล่าวคือ ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิจะเป็นข้อมูลที่มีความสามารถสอดคล้องกับจุดประสงค์ และความต้องการใช้ข้อมูลของผู้ประเมินอันเนื่องจากไม่ได้ถูกคัดทอนจากขอบเขต และการสรุปผล และการตีความหมายที่คลาดเคลื่อนจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ แต่ถ้าเป็นแหล่งข้อมูลทุติยภูมิจะมีข้อดีที่มีความสะดวก รวดเร็ว และประหยัด ทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า ดังนั้นจึงเลือกใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ทั้งสองประเภท เพื่อที่จะได้ครอบคลุมสอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้การจำแนกแหล่งข้อมูลเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิแล้ว การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ยังได้แยกประเภทข้อมูลของโครงการ เพื่อความสะดวกในการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ซึ่งแยกออกดังนี้

1) ข้อมูลของโครงการ หมายถึง โครงการ บันทึกโครงการ ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เพื่อทำความเข้าใจโครงการก่อนที่จะประเมินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 เอกสารรายละเอียดของสมาชิกกองทุน เป็นต้น

2) ข้อมูลของสมาชิกกองทุน หมายถึง ข้อมูลในส่วนนี้จะได้ข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์ตรงทั้งในด้านบวกและด้านลบ และจะได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูลจากกลุ่มสมาชิกเป็นอย่างดี

3) ข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานโครงการ หมายถึง กลุ่มผู้ทำหรือคณะกรรมการกองทุนที่ดำเนินโครงการตั้งแต่การริเริ่มโครงการ การนำเสนอโครงการ การดำเนินกิจกรรมของโครงการ ดังนั้นกลุ่มบุคคลนี้น่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการเป็นอย่างดี แต่เนื่องจากความคลาดเคลื่อนของการประเมินผลว่าเป็นการตรวจสอบอาจจะทำให้มีการปกปิดข้อมูลบางส่วน เนื่องจากกลัวความคิด ดังนั้นการที่ได้ข้อมูลที่ต้องการ ผู้ประเมินควรชี้แจง และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินที่ถูกต้องแก่กลุ่มบุคคลดังกล่าว

4) ข้อมูลของผู้ที่อยู่ในบริบทของโครงการ หมายถึง ประชาชนทั่วไปอาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 แต่ได้รับทราบเกี่ยวกับโครงการ ผู้ประเมินต้องใช้การสังเกตระหว่างการให้ข้อมูลว่า มีความเข้าใจ รับทราบเกี่ยวกับโครงการมากหรือน้อยเพียงไร และในบางครั้งอาจจะได้รับข้อมูลเนื่องจากตนเองไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงการ

ในการเลือกแหล่งข้อมูลที่นำมาใช้ในการประเมินโครงการทั้ง 4 ประเภทนี้ เพื่อเป็นการกำหนดขอบเขตของการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ และมีความสอดคล้องกับโครงการ

ประเภทของข้อมูล ข้อมูลที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติได้หลากหลายวิธี เช่น รายได้ของชาวบ้าน จำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ที่เป็นการบรรยายความเกี่ยวกับความคิดเห็น เจตคติ ซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่แตกต่างจากข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ อาทิ การวิเคราะห์คุณลักษณะ การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นต้น ข้อมูลประเภทนี้ได้แก่ ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุน การเปลี่ยนแปลงของชุมชนหลังจากกองทุน 1 ล้านบาทเข้าสู่หมู่บ้าน เป็นต้น (อ้างในชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา , 2545 : 96)

การเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

- 1) การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเผชิญหน้าระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นรายบุคคล หรือกลุ่มบุคคล
- 2) การใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วจัดส่งให้กลุ่มตัวอย่างดำเนินการตามคำชี้แจงที่กำหนดให้ แต่ข้อมูลที่ได้รับอาจจะมีการคลาดเคลื่อน เนื่องจากความไม่เข้าใจในคำถามของแบบสอบถาม การอ่านหนังสือไม่ออก
- 3) การสังเกต เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ตามโครงการสร้างของพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต โดยที่กลุ่มตัวอย่างไม่รู้ตัว และการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการ
- 4) การอภิปรายกลุ่ม เป็นวิธีรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จำนวน 7-8 คน มาร่วมแสดงความคิดเห็นที่ได้รับจากการกระตุ้นจากคำถาม

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัด ทำให้เป็นระเบียบเพื่อสะดวก รวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ แปลความและสรุปความโดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจำแนกประเภทของข้อมูล แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์โดยการเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ระดับของข้อมูล เป็นต้น แล้วนำข้อมูลนั้น ๆ มาคำนวณด้วยมือ เครื่องคำนวณ หรือเครื่องคอมพิวเตอร์

การประเมินผลในครั้งนี้ ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพร่วมกัน การวิเคราะห์ข้อมูลจึงเป็นการใช้สถิติอย่างง่าย เพื่อที่จะบรรยายข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตลอดจนการแปลความหมายตามเนื้อหาสาระที่รวบรวมได้จากการปฏิบัติจริงภาคสนาม

ประเภทของการวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปผลโดยหาค่าร้อยละ เพื่อที่จะนำค่าที่ได้ไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ สถิติที่ใช้ในการบรรยายลักษณะของข้อมูล เรียกว่า สถิติเชิงบรรยาย เป็นค่าสถิติที่แสดงลักษณะ และแปลงผลอย่างครอบคลุมเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่านั้น โดยค่าสถิติที่มีการนำมาใช้อย่างสม่ำเสมอ ดังนี้

ค่าร้อยละ เป็นค่าสถิติพื้นฐานที่นำมาเปรียบเทียบกัน ที่แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างคิดเป็นเท่าไร โดยอาศัยฐานข้อมูลที่มีฐานเท่ากับ 100 หน่วย มีสูตรการคิดคำนวณ ดังนี้

จากกลุ่มตัวอย่าง คือ หมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มี 138 ครัวเรือน เลือกกลุ่มตัวอย่าง 59 ครัวเรือน ๆ ละ 1 คน ใช้วิธีคิด ดังนี้

จากสูตร

$$\begin{aligned} \text{ค่าร้อยละ} &= \frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง}}{\text{จำนวนครัวเรือนทั้งหมด}} \times 100 = \text{ค่าร้อยละ} \\ &= \frac{59}{138} \times 100 = 42.75 \text{ หรือ } 43 \end{aligned}$$

จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 59 คน ได้แจกแจงความถี่ของข้อมูลสามารถนำมาคำนวณหาร้อยละ โดยการสร้างตาราง ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างบ้านหนองสายไพร	จำนวนคน		คิดร้อยละ
	เพศชาย	เพศหญิง	
ผู้นำชุมชน	10	6	$= \frac{16}{59} \times 100 = 27$
สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3	12	16	$= \frac{28}{59} \times 100 = 48$
ประชาชนทั่วไปที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุน	7	8	$= \frac{15}{59} \times 100 = 25$
รวม	59		100

การเก็บรวบรวมได้ต่อเดือนของชาวบ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ใช้วิธีของการคำนวณหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต มีวิธีแทนค่าสูตรดังนี้

$\bar{x}$ คือ ค่าเฉลี่ยรายได้

Σx คือ ผลรวมรายได้ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้มา

N คือ จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

$$\text{สูตร } \bar{x} = \frac{\sum x}{N}$$

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็น ในประเด็นที่กำหนดอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นข้อความที่ได้จากแบบสอบถาม การบันทึกผลการสัมภาษณ์ หรือการสังเกต โดยการนำข้อมูลมาดำเนินการตามขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้หลักการของตรรกะเพื่อหาข้อสรุปของข้อมูลที่สามารถนำไปอธิบายในประเด็นที่ต้องการคำตอบอย่างชัดเจน และครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของโครงการ

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

ผลการประเมินบริบทชุมชน โดยมีเป้าหมายของโครงการครั้งนี้ คือ

1.1 บริบทระดับประเทศ ประกอบไปด้วยผลการรายงานดังต่อไปนี้

1.1.1 ความยากจนของประเทศ คือ สถานการณ์และข้อมูลเกี่ยวกับความยากจนของประเทศโดยรวม เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์เส้นความยากจน พบว่า ความยากจนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปีสัดส่วนคนจนเหลือเพียงร้อยละ 11.4 (6.8 ล้านคน) แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ได้ส่งผลกระทบทำให้สัดส่วนคนจนกลับเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.0 ในปี 2541 (7.9 ล้านคน) และร้อยละ 15.9 ในปี 2542 (9.9 ล้านคน) อย่างไรก็ตามสัดส่วนคนจนเริ่มลดลงตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา โดยลดลงเหลือร้อยละ 14.2 ในปี 2543 (8.9 ล้านคน) และร้อยละ 12.96 ในปี 2544 (8.16 ล้านคน)

ความยากจนในระดับพื้นที่ พบว่า ความยากจนมีการกระจุกตัวค่อนข้างมากในเขตชนบท คือ คนจนร้อยละ 91.7 ของคนจนทั้งประเทศ อาศัยในเขตชนบท และคนจนกว่าครึ่งหนึ่งของคนจนทั้งหมดอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และหากพิจารณาสัดส่วนของหมู่บ้านยากจนในปี 2543 พบว่า มีหมู่บ้านยากจนทั้งประเทศ จำนวน 15,249 หมู่บ้าน หรือคิดเป็นร้อยละ 23.5 ของหมู่บ้านทั่วประเทศ โดยจังหวัดที่มีหมู่บ้านยากจนสูงสุด 25 จังหวัดแรก มีสัดส่วนของหมู่บ้านยากจนสูงถึงร้อยละ 80 ของหมู่บ้านยากจนทั้งประเทศ โดยเป็นหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 18 จังหวัด ส่วนอีก 7 จังหวัด อยู่ในภาคเหนือ เมื่อพิจารณาลักษณะความยากจนที่สำคัญในประเทศไทย ปรากฏว่า คนจนส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตร คือครองที่ดินน้อย ระดับการศึกษาต่ำ ขนาดครัวเรือนใหญ่ และครัวเรือนยากจนมีอัตราส่วนพึ่งพิงสูง

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจนและสาเหตุของความยากจน จากการศึกษาวิจัยและการประเมินปัญหาความยากจนแบบมีส่วนร่วมซึ่งประมวลความเห็นจากกลุ่มคนจน และผู้ค้ำยโอกาส พบว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของความยากจน หรือ ปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเป็นคนจน ได้แก่ อาชีพของผู้นำครอบครัว การศึกษาของสมาชิกในครอบครัว การขาดแคลนที่ดินทำกิน การเข้าถึงบริการพื้นฐานต่าง ๆ กรอบแนวคิด ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจน และสาเหตุของความยากจน

1) การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจน เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้กำหนดนโยบายได้ทราบถึงสาเหตุของความยากจน และสามารถกำหนดการจัดสรรทรัพยากรที่มุ่งไปสู่การแก้ปัญหาที่เข้าถึงสาเหตุ และช่วยสร้างความยั่งยืนแก่นโยบายแก้ไขปัญหาคความยากจนต่อไป

2) ในที่นี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจน 2 แนวทางหลัก วิธีแรกเป็นการศึกษาโดยใช้วิธีทางวิเคราะห์สาเหตุของความเป็นไปได้ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงในการตกเป็นคนจนของบุคคล และระดับของผลกระทบที่เกิดขึ้น และวิธีที่สอง เป็นการประเมินสาเหตุของปัญหาความยากจนแบบมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นที่รวมถึงคนจน และคนค้อยโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาความยากจนที่คนในชุมชนประสบอยู่ขณะนี้ (อ้างในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความยากจน , 2545 : 1-5)

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม และวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)

การดำเนินของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจรัฐบาลจึงควรให้ความสนใจต่อการดำเนินการเป็นอย่างยิ่ง และผู้ประกอบการควรให้ความสนใจต่อนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นโยบายของรัฐบาล

จากคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 แสดงเจตนารมณ์ ยุทธศาสตร์ และนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งมั่นจะสร้างเสถียรภาพ และความมั่นคงในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการเมืองของประเทศ เพื่อประโยชน์สุขของประเทศไทยนั้น มีหลาย ๆ ประเด็น และในหลาย ๆ ประเด็น มีนโยบายที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยตรง ดังนี้

1) นโยบายการสร้างรายได้ ได้พูดถึงการแก้ปัญหาหนี้สินของประเทศด้วยการสร้างรายได้เน้นการสร้างรายได้ทุกระดับ โดยส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามศักยภาพของชุมชนในระดับฐานรากของประเทศ ตั้งแต่การผลิตเพื่อบริโภค การนำผลผลิตที่เหลือออกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ในครอบครัว ส่งเสริมการรวมตัวเพื่อดำเนินเศรษฐกิจระดับชุมชน เร่งพัฒนาผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งส่งเสริมเชื่อมโยงอย่างเกื้อกูลและสนับสนุนซึ่งกันและกันกับธุรกิจขนาดใหญ่ สู่ตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสร้างเสริมรายได้ให้กับประชาชนอย่างเป็นระบบ

รัฐบาลจะสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดยุคใหม่ โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและศักยภาพของทักษะที่โดดเด่น เพื่อสร้างฐานการกระจายโอกาส กระจายความเสี่ยง และฐานการผลิตของผู้ประกอบการขนาดกลาง และขนาดย่อม โดยมีแนวนโยบายครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านการเกษตร ด้านอุตสาหกรรม และด้านการบริการ

2) นโยบายด้านพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ได้ที่ความมุ่งมั่นในการพัฒนาเครือข่ายการตลาดเข้าสู่ระดับโลก ด้วยการผลักดันให้มีการแข่งขันเสรีเวทีการค้าระหว่างประเทศ ส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางค้าสินค้า รวมทั้งส่งเสริมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม โดยตรงคือ การส่งเสริมให้ธุรกิจค้าปลีกขนาดกลาง และขนาดย่อมสามารถดำรงอยู่ และปรับตัวรองรับการแข่งขันการเปิดเสรีด้านการค้า และบริการได้

รัฐบาลมีนโยบายชัดเจนที่จะส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ให้มีความเข้มแข็งพร้อม ๆ ไปด้วยการเร่งสร้างผู้ประกอบการ SME รายใหม่เพื่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้อันเป็นฐานภาษีให้กับประเทศในระยะยาว โดยได้ดำเนินการดังนี้

1) คณะรัฐมนตรีเห็นชอบจัดตั้งธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME Development Bank) จึงอนุมัติหลักการให้ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อแปรสภาพบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.) เป็นธนาคารเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้กับ SME ทั้งในรูปเงินกู้ และการค้ำประกันสินเชื่อ

2) มอบหมายให้ธนาคารพาณิชย์ของรัฐเร่งรัดปล่อยสินเชื่อให้กับ SME

3) ลดภาษีเงินได้นิติบุคคลให้กับ SME เฉพาะกรณีผู้ประกอบการมีทุนจดทะเบียนชำระแล้วไม่เกิน 6 ล้านบาท จากอัตราภาษีปัจจุบัน 30 %

4) ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับธุรกิจเงินร่วมลงทุน (Venture Capital) เพื่อจูงใจให้นำเงินไปลงทุนในธุรกิจ SME (อ้างใน ชุดวิชาการจัดการ และการวางแผนธุรกิจ, 2545 : 223-224)

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ ภาวะเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบันเริ่มฟื้นตัวขึ้น และสัดส่วนคนจนเริ่มลดลงตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมาประกอบกับรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณจำนวนมากสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนผ่านโครงการสำคัญ 5 โครงการ และภาครัฐมีแผนงาน / โครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการเพื่อช่วยเหลือคนยากจนทั้งทางตรงและทางอ้อม ตลอดคนภาคเอกชน และชุมชนเองยังมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ร่วมกันช่วยเหลือคนจน ดังนั้น จึงคาดหมายได้ว่าสภาวะความยากจนของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ลดลงและน่าบรรลุลดเป้าหมายแผนฯ 9 ที่กำหนดสัดส่วนคนจนลดลงเหลือร้อยละ 12 ของประชากรในปี 2549 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนฯ

1.1.4 สภาวะแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

สภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปที่มีผลต่อการปรับกระบวนการทัศนคติในการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนที่สำคัญ ได้แก่ รัฐบาลได้กำหนดนโยบายที่เป็นรูปธรรมในการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนรัฐธรรมนูญได้กำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานของคนจนและผู้ด้อยโอกาสไว้ชัดเจนการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาการปฏิรูประบบราชการ และ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และภาคประชาสังคมตื่นตัวมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งในหลายรูปแบบ และขยายเครือข่ายได้กว้างขวาง

การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทำให้กระบวนการหรือแนวคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาความยากจนต้องปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น โดยปรับเปลี่ยนจากการครอบคลุมการแก้ไขปัญหาแบบกว้าง ๆ ไม่มีความชัดเจนไปสู่การเพิ่มบทบาทของชุมชนภายใต้การสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปรับจากการแก้ปัญหาแบบแยกส่วนไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างเป็นองค์รวม

1.1.5 ความเคียดแค้น และการเป็นหนี้สินของประชาชน

ภาพรวมการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจน ทุกภาคส่วนได้ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชนได้มีบทบาทในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

การดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลปัจจุบัน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ประกอบด้วยโครงการที่สำคัญ 5 โครงการ ได้แก่ โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา 3 ปี การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าเป็นการลดรายจ่ายของประชาชนในการดูแลสุขภาพโดยเสียค่าใช้จ่าย 30 บาทต่อครั้ง การจัดตั้งธนาคารประชาชนเพื่อเป็นการสร้างทางเลือกในการลดการพึ่งพาแหล่งเงินกู้นอกระบบ และโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนในท้องถิ่นชนบท หรือความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท นอกจากปัญหาความเคียดแค้นที่คนในชนบทประสบอยู่พบว่า สาเหตุความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบทเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลักได้แก่

1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ สาเหตุจากตัวบุคคลหรือจากสมาชิกในครอบครัว คือ คนในท้องถิ่นชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่ไม่มั่นคงหรือมีรายได้น้อยไม่พอกับรายจ่าย ขาดความรู้และความสามารถในการจัดการการผลิต และการลงทุน โดยเฉพาะเรื่องการออมทรัพย์ นอกจากนี้คนส่วนใหญ่มีนิสัย หรือยึดทัศนคติที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตนเองมีภาวะที่ต้องรับผิดชอบสูงเนื่องจากครอบครัวคนจนมักมีลูกมาก หรือสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เนื่องจากพิการหรือเจ็บป่วยรวมทั้งมีภาระหนี้สินมากที่คกดกดลงมาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่

2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สาเหตุจากปัจจัยทางโครงสร้างหรือจากสภาพแวดล้อมในชุมชนประกอบด้วย สภาพแวดล้อมภายในชุมชนไม่น่าอยู่ และไม่ถูกสุขลักษณะ และประสบกับปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติดทำให้อัตราความเสี่ยงในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนสูง ชุมชนขาดกระบวนการเรียนรู้การบริหารจัดการองค์กรภายในชุมชน

3) ผลกระทบภายนอก ได้แก่ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด ซึ่งมีผลกระทบต่อคนจนประกอบด้วยความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ และภัยธรรมชาติวิกฤติเศรษฐกิจ และความแปรปรวนของราคาผลผลิตในตลาดโลก ความทรุดโทรมและความร่อยหรอของแหล่งทรัพยากร

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความยากจน คณะรัฐมนตรี(ยุทธศาสตร์) มีมติเห็นชอบกรอบยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบยั่งยืนรวมทั้งผู้ด้อยโอกาสในคราวประชุมคณะรัฐมนตรี(ยุทธศาสตร์) เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2545 โดยกรอบยุทธศาสตร์ดังกล่าว ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ คือ

- 1) การส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจมหภาคให้เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาคในท้องถิ่น
- 2) การเพิ่มศักยภาพ และโอกาสของคนในชนบท
- 3) การพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคม และผู้ด้อยโอกาส
- 4) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
- 5) การปรับปรุงระบบบริหารภาครัฐ เพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจน

แนวทางหลักภายใต้ยุทธศาสตร์ 5 ยุทธศาสตร์ดังกล่าว มีแนวทางที่มีความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์สาเหตุของภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องแก้ไขเร่งด่วน

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมา

หมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เดิมมีชื่อว่าบ้านหนองเสียดแพ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2376 หรือ ประมาณ 169 ปีที่ผ่านมา มีสองค้ายอยู่หนึ่งได้นำช้างที่คนนำมาเลี้ยงเป็นค่าไถ่ตัว หลังจากนั้นค้ายจึงปักหลักทำมาหากินอยู่ที่แห่งนี้ ต่อมาก็มีผู้อพยพมาอยู่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในระยะเริ่มก่อตั้งมีผู้อพยพมาอยู่ประมาณ 10 ครอบครัว ต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการขยายครัวเรือนเพิ่มขึ้น และได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านหนองเสียดแพเป็นหมู่บ้านหนองสายไพร

สาเหตุที่มีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินในที่นี้ เพราะเขตบริเวณที่แห่งนั้นเดิมเป็นที่ลุ่ม อุดมสมบูรณ์ด้วย มีป่า หนองน้ำ 2 แห่ง ชาวบ้านที่มาอาศัยอยู่ในเขตบริเวณนั้นเรียกว่า หนองน้ำหม้อแตก และหนองน้ำบรรพูน และมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่หลายชนิด เหมาะแก่การทำมาหากินทำนา ทำไร่

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

หมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 เป็นหมู่บ้านที่มีความเจริญมากทางด้านสาธารณูปโภคหลายอย่าง เช่น ถนนคอนกรีต ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ประชากรในหมู่บ้านหนองสายไพร เป็นครอบครัวที่เก่าแก่มากมาอาศัยตั้งแต่ดั้งเดิม จากครอบครัวเล็ก ๆ ที่อพยพมาจากหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น หมู่บ้านพุดชา บ้านพะเนา เพื่อมาปักหลักทำมาหากินอยู่ในหมู่บ้านหนองสายไพร และด้วยความเจริญของบ้านเมือง มีการพัฒนาปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับชาวบ้านที่มาอาศัยอยู่จึงทำให้ ป่าไม้ หนองน้ำ ที่มีอยู่ในอดีตเปลี่ยนแปลงไป มีการถมที่ปลูกบ้านสร้างเรือนกันมากมาย ปัจจุบันยังคงเหลือบ่อน้ำอยู่ 1 บ่อ จากเดิมเป็นหนองน้ำเล็ก ๆ สำหรับไว้ใช้ดื่มกินของชาวบ้าน หนองสายไพร ชื่อว่าหนองน้ำบรรพูน และด้วยการช่วยเหลือจากหน่วยงานของราชการ มีการขุดขยายบ่อเป็นสระน้ำครั้งนี้ เมื่อปี พ.ศ. 2543

ปัจจุบันหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 เป็นหมู่บ้านที่ใหญ่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีสาธารณูปโภค สะดวกสบาย ตามยุคตามสมัย ลักษณะบ้านเรือนส่วนใหญ่จะเป็นไม้ เสาเรือนเป็น ไม้หลังคามุงด้วยสังกะสี จะมีอยู่ไม่กี่หลังที่สร้างบ้านด้วยปูนสองชั้นหลังคามุงกระเบื้อง แต่ก็จะมีอยู่ บ้างที่นิยมสร้างบ้านแบบครึ่งปูน ครึ่งไม้ และบ้านปูนชั้นเดียว ตามความพอใจ

ประชากรในหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีทั้งหมด 138 ครัวเรือนมีบ้านอยู่ 135 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 370 คน เป็นชาย 206 คน เป็นหญิง 164 คน ประชากรในหมู่บ้าน หนองสายไพรส่วนใหญ่จะออกไปทำงานอยู่ต่างถิ่น จะเหลืออยู่ไม่กี่คนที่ยังประกอบอาชีพอยู่ในหมู่บ้านหนองสายไพร ซึ่งได้จำแนกประชากรออกได้ดังนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวน และร้อยละของประชากร จำแนกตามลักษณะของประชากร

ลักษณะของประชากร (จำนวนที่มีอยู่จริง)	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	206	55.7 %
หญิง	164	44.3 %
2. อายุ		
1 วัน - 3 ปีเต็ม	14	3.7 %
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	23	6.2 %
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	50	13.5 %
12 ปี 1 วัน - 15 ปีเต็ม	16	4.3 %
15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	29	7.8 %
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	162	43.8 %
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	31	8.4 %
60 ปี 1 วันขึ้นไป	45	12.3 %

1.2.3 ระบบนิเวศของชุมชน

1) ทำเลที่ตั้ง

บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ตั้ง อยู่ทิศตะวันออกของอำเภอ ระยะทางอยู่ห่างจากตัวอำเภอ 10 กิโลเมตร

2) อาณาเขตติดต่อ

หมู่บ้านหนองสายไพรมีอาณาเขตติดต่อ กับหมู่บ้านใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านพุดซา	หมู่ที่ 2 ตำบลพะเนา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านหนองระเวียง	หมู่ที่ 1 ตำบลหนองระเวียง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านมะเรียงใหญ่	หมู่ที่ 7 ตำบลพะเนา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	บ้านคอนอินทร์	หมู่ที่ 4 ตำบลพะเนา

หมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีอาณาเขตล้อมรอบด้วยหมู่บ้านใกล้เคียงบางหมู่บ้าน มีที่ทำกินอยู่ติดกัน บางหมู่บ้านก็จะเป็นหมู่บ้านติดกัน มีถนนกั้นอยู่ระหว่างกลาง

3) สภาพพื้นดิน

สภาพพื้นดินของหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 พื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านหนองสายไพรจะเป็นที่ราบสูง ส่วนพื้นที่ในการทำเกษตรจะติดกับหมู่บ้านพุดซา หมู่ที่ 2 เป็นที่ราบลุ่มมีคลองส่งน้ำชลประทานไหลผ่าน ลักษณะของดิน สภาพดินของหมู่บ้านหนองสายไพร โดยรวมทั่วไปกลุ่มดินที่พบเป็นดินเหนียวปนทรายเป็นสีดำ ส่วนพื้นที่ทำการเกษตรดินจะเป็นดินเหนียวสามารถดูดซึมกักเก็บน้ำเป็นอย่างดีเหมาะสำหรับการปลูกข้าว หรือปลูกพืชไร่ต่าง ๆ ได้ดี

4) ป่าไม้ และพื้นที่สาธารณะ

สภาพป่าไม้ของหมู่บ้านหนองสายไพร เป็นป่าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีต้นไม้หลายประเภทแต่ปัจจุบันลดลงเป็นจำนวนมาก เนื่องจากชาวบ้านนำมาทำเป็นเชื้อเพลิงใช้ในการหุงต้ม บ้างก็ทำเป็นเสาปลูกบ้านเรือน เป็นพื้นผาบ้านบ้าง โดยไม่มีการปลูกขึ้นมาใหม่เพื่อทดแทนการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าแห่งนี้เป็นที่สำทับเลียงสัตว์ประเภท โค กระบือ ที่สาธารณะของหมู่บ้านหนองสายไพร ได้นำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างวัด และขุดทำสระน้ำ เพื่อใช้ประโยชน์ในหมู่บ้าน และทำเป็นป่าช้า แต่ปัจจุบันที่สาธารณะที่เป็นป่าช้าถูกนำมาใช้ประโยชน์ คือ การสร้างโรงสีข้าวประจำตำบลพะเนา เพื่อใช้ประโยชน์ให้กับชาวบ้านที่อยู่อาศัยในตำบลพะเนา และตำบลใกล้เคียง

5) แหล่งน้ำที่สำคัญ

แหล่งน้ำที่สำคัญของหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันในหมู่บ้าน เป็นสระน้ำขนาดใหญ่อยู่ในหมู่บ้านติดกับวัดหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ชื่อว่าสระน้ำบรรพต ส่วนแหล่งน้ำที่ใช้ในการทำเกษตรด้านนอกติดกับอาณาเขต บ้านพุดซา เป็นคลองส่งน้ำชลประทานที่ไหลผ่านติดกับที่ทำการเกษตร เนื่องจากบ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 เป็นหมู่บ้านที่ล้อมรอบด้วยหมู่บ้านมราใกล้เคียงจึงไม่มีแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ จะมีแต่บ่อน้ำส่วนบุคคลที่ขุดไว้เพื่อประโยชน์ในการทำเกษตรเสียส่วนใหญ่

6) ระบบสาธารณูปโภค

แต่เดิมมาชาวบ้านหนองสายไพร ใช้ตะเกียงเป็นแสงสว่างในตอนกลางคืน ถนนก็จะเป็นทางคนเดินถนนลูกรังแคบ ๆ เริ่มมีการพัฒนาในหมู่บ้าน และด้วยความเจริญตามยุคตามสมัยจึงมีการพัฒนามีไฟฟ้าเข้ามาในหมู่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2525 และปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้แล้ว 134 ครัวเรือน ต่อมาปี พ.ศ. 2541 ได้มีการพัฒนาปรับปรุงถนนเป็นถนนคอนกรีตตลอดทั้งหมู่บ้าน การเดินทางคมนาคมสะดวกสบาย มีรถโดยสารวิ่งผ่านหมู่บ้าน เข้าในตัวอำเภอตลอดทุก 10 นาที มีรถโดยสาร ท่าช้าง - นครราชสีมา รถแอร์สาย 18 และนอกจากนี้ยังมีรถประจำทางสายยาวจอดรับ สายบุรีรัมย์ - นครราชสีมา

1.2.4 ด้านเศรษฐกิจ และสังคม

สมาชิกในหมู่บ้านหนองสาไฟร มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม รักใคร่ปองคอง พึ่งพาอาศัยกันและกันแบบพี่น้อง รักษาผลประโยชน์ในหมู่บ้านร่วมกัน ลักษณะเครือญาติ หรือครอบครัวของหมู่บ้านหนองสาไฟร โดยรวมจะมีความสัมพันธ์ในรูปแบบเครือญาติ ในหมู่บ้านหนองสาไฟรจะมีตระกูลใหญ่ ๆ ที่เห็นเด่นชัด และกระจายอยู่รอบ ๆ หมู่บ้าน เช่น ตระกูล แก้วมะเรียง ตระกูล ปราบมะเรียง นอกจากนั้นก็จะเป็นชาวบ้านกลุ่มย่อย ๆ ที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ใหม่ เป็นตระกูลที่เล็กแยกย่อยเป็นครอบครัวเดี่ยว เป็นครอบครัวขนาดเล็กที่มีพ่อ แม่ ลูก อยู่ในครอบครัว มีไม่กี่ครอบครัวที่ยังคงมี ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลูก อยู่ครบพร้อมหน้าพร้อมตา มีการพึ่งพาอาศัยกันช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน พ่อแม่ ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูกให้เจริญเติบโตเป็นคนดีของสังคม และให้ความรักความอบอุ่นให้กำลังใจสมาชิก

ทางด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านหนองสาไฟร มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความอยู่ดีกินดี มีฐานความเป็นอยู่ในเกณฑ์ที่ดี สภาพโดยรวมทั่วไปของชาวบ้านหนองสาไฟร มีรายได้สามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพ ทำนา ค้าขาย รับราชการ รับจ้าง และประกอบธุรกิจเป็นของตนเอง เช่น ทำแค้ปหมู ทำแหนม เปิดอู่ซ่อมรถในหมู่บ้าน ก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในหมู่บ้านหนองสาไฟร เกษตรกรบางรายมีอาชีพเสริมหลังจากฤดูเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ คือ การเพาะเห็ดฟางขาย เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงสุกร และค้าขาย โดยรับสินค้าในหมู่บ้านหนองสาไฟรไปขาย เช่น แค้ปหมู แหนม แกงลุง ใส้รมอเตอร์ไซค์ไปขายหมู่บ้านอื่น ตามโรงงานอุตสาหกรรมใกล้บ้าน จึงทำให้ชาวบ้านหนองสาไฟรทุกคนมีรายได้ มีงานทำ พึ่งพาตนเองให้ยั่งยืน ชาวบ้านในหมู่บ้านหนองสาไฟร หมู่ที่ 3 แต่ละครอบครัวมีรายได้ต่อปีตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านหนองสาไฟรต่อปี ในแต่ละครอบครัวโดยสรุป รวมทั้งหาค่าประมาณ

รายได้ (บาท / ปี)	จำนวนครอบครัว
1,000 - 5,000	-
5,001 - 10,000	1
10,001 - 20,000	10
20,001 - 30,000	76
30,001 - 50,000	46
50,001 - 100,000 บาทขึ้นไป	2

ชาวบ้านในหมู่บ้านหนองสาไฟร ส่วนใหญ่มีรายได้หาเลี้ยงครอบครัวอยู่ในเกณฑ์ที่ดีสังเกตจากผลการสำรวจในตารางรายได้ของประชาชนในหมู่บ้านหนองสาไฟร หมู่ที่ 3

1.2.5 ด้านวัฒนธรรม และสังคม

หมู่บ้านหนองสายไพร มีวัดอยู่ในหมู่บ้าน ชื่อว่า วัดหนองสายไพร พื้นที่ด้านหลังของวัดจะอยู่ติดกับอาณาเขตหมู่บ้านคอนอินทร์ หมู่ที่ 4 อยู่ทิศตะวันตกของหมู่บ้านหนองสายไพร คนในหมู่บ้านหนองสายไรมักนับถือ ศาสนาพุทธ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อ ความรู้สึก และพฤติกรรมที่แสดงออกมาของชาวบ้านเอง ซึ่งเกิดมาจากความเชื่อความศรัทธาของชาวบ้าน เป็นสิ่งที่กำหนดแบบแผนแห่งพฤติกรรมที่ถือกันว่าคุณต้องดั่งาม เช่น การทำบุญ การสวดมนต์ ซึ่งเชื่อกันว่าทำแล้วจะเกิดผลดี แก่ผู้ปฏิบัติ

วัดหนองสายไพร ปัจจุบันมีพระทั้งหมด 9 รูป มีเณร 3 รูป มีเด็กวัน 3 คน วัดมีอิทธิพลต่อชาวบ้านหนองสายไรมาก เป็นสถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และประเพณีต่าง ๆ มีชาวบ้านหนองสายไพรและชาวบ้านใกล้เคียง เช่น บ้านคอนอินทร์ มาร่วมปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาในทุก ๆ ปี ในแต่ละปีจะมีการทำบุญหรืองานประเพณีดังนี้

เดือน มกราคม	ทำบุญประเพณี ทำบุญขึ้นปีใหม่
เดือน กุมภาพันธ์	ทำบุญประเพณี ทำบุญตักบาตรในวันมาฆบูชา
เดือน มีนาคม	ทำบุญประเพณี ตักบาตรขนมในวันครูชาวไทย, งานประจำปี
เดือน เมษายน	ทำบุญประเพณี ทำบุญตักบาตรวันสงกรานต์
เดือน พฤษภาคม	ทำบุญประเพณี ทำบุญตักบาตรวันวิสาขบูชา, บวชนาค
เดือน มิถุนายน	ทำบุญประเพณี งานบุญบวชนาค, แต่งงาน
เดือน กรกฎาคม	ทำบุญประเพณี วันเข้าพรรษา
เดือน สิงหาคม	ทำบุญประเพณี ทำบุญตักบาตรวันเฉลิมพระชนมพรรษา
เดือน กันยายน	ทำบุญประเพณี ทำบุญตักบาตรวันสารทไทย
เดือน ตุลาคม	ทำบุญประเพณี ทำบุญตักบาตรวันออกพรรษา, ทอดกฐิน
เดือน พฤศจิกายน	ทำบุญประเพณี วันลอยกระทง, งานประเพณีแต่งงาน
เดือน ธันวาคม	ทำบุญประเพณี ทำบุญฟังเทศน์มหาชาติ, ตักบาตรวันสิ้นปี

นอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นแล้ว ก็จะมีวันพระ 8 ค่ำ 15 ค่ำ ชาวบ้านจะไปวัดฟังธรรม ซึ่งถือเป็นการทำบุญให้ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ล่วงลับไปแล้วเป็นประจำทุกวันพระ

1.2.6 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

1) ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจ และอาชีพของชาวบ้านหนองสายไพร คือ อาชีพ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ประกอบกิจการเป็นของตนเอง แปรรูปอาหาร แต่ละอาชีพจะมีผลผลิตต่อปีดังนี้

หมู่บ้านหนองสาหร่ายไฟรมีพื้นที่ในการทำเกษตร 915 ไร่ เป็นที่นา 596 ไร่ เป็นที่สวน 319 ไร่ ทั้งหมู่บ้านมีอาชีพทำนา 74 ครอบครัว ผู้มีอาชีพทำนาแต่ไม่มีที่เป็นของตนเอง มี 12 ครอบครัว ได้รับผลผลิตการทำนาทั้งหมดปีละประมาณ 152,000 กิโลกรัม แบ่งขายไปปีละประมาณ 72,000 กิโลกรัม เก็บไว้รับประทานปีละ 80,000 กิโลกรัม ทั้งหมู่บ้านซื้อปุ๋ยเคมีปีละประมาณ 1,000 กระสอบ

ทำสวน ปลูกมะม่วง ขนุน ผักขายใบ มี 38 ครอบครัว ได้รับผลผลิตทั้งหมด ปีละประมาณ 55,000 บาท ทั้งหมดซื้อปุ๋ยเคมีปีละประมาณ 670 กระสอบ

เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงหมู เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่พื้นบ้าน มี 109 ครอบครัว ได้รับผลผลิตทั้งหมด ปีละประมาณ 148,000 บาท

การแปรรูปอาหาร มี 4 ครอบครัว ทำแค้ปหมู 3 ครอบครัว ทำแฮม 1 ครอบครัว ได้รับผลผลิตรวมทั้งหมด ปีละประมาณ 140,000 บาท

ชาวบ้านหนองสาหร่ายไฟ ส่วนใหญ่จะมีหนี้สิน การกู้ยืมเงินองค์กรต่าง ๆ เพื่อมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ แหล่งกู้ยืมของชาวบ้านก็คือธนาคารออมสิน ธนาคาร ธ.ก.ส และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อผลการผลิต กองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ

2) วัฒนธรรมประเพณี

หมู่บ้านหนองสาหร่ายไฟ หมู่ที่ 3 มีชีวิตความเป็นอยู่ค่อนข้างเรียบง่าย ลักษณะเหมือนสภาพชนบททั่วไปไม่พินิจพิเคราะห์ในการกิน แต่ก็มีความสะอาดถูกสุขลักษณะ มีการรักษาความสะอาดในบ้านเรือน ภาชนะคุ่มน้ำมีฝาครอบเพื่อป้องกันยุงลายวางไข่ ชาวบ้านหนองสาหร่ายไฟมีการได้รับข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ เป็นประจำ

บ้านหนองสาหร่ายไฟ หมู่ที่ 3 มีการปกครองแบบประชาธิปไตย ในการเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้าน โดยมีการเลือกตั้งมาตลอด ระบบการปกครอง คือ การปกครองแบบพ่อลูกแลลูก พี่ดูแลน้อง ลูกดูแลซึ่งกันและกัน โดยไม่มีมีอำนาจใด ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ผู้นำหมู่บ้านจะแบ่งเป็นผู้นำทางด้านการปกครอง ผู้นำด้านการเมือง และผู้นำด้านองค์กรสตรี

ผู้นำทางด้านการปกครองท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหนองสาหร่ายไฟ หมู่ที่ 3 ชื่อ ค.ต.อนุศักดิ์ ยิ่งยง

ผู้นำด้านการเมือง ได้แก่ อบต. หมู่บ้านหนองสาหร่ายไฟ 2 คน คือ นายกิตติคุณ เกิดชื่น และนายเต็ม นาคกระโทก

ผู้นำด้านองค์กรสตรี ได้แก่ นางอุบล แก้วมะเรียง

ผู้นำหมู่บ้านหนองสาหร่ายไฟ ที่กล่าวถึงข้างต้นนั้น เป็นผู้ที่มีความเสียสละตนให้กับประโยชน์ส่วนรวมเป็นอย่างมาก ชาวบ้านหนองสาหร่ายไฟให้ความเคารพนับถือกันทุกคน

2) ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี

หมู่บ้านหนองสายไพร เป็นหมู่บ้านที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีการประกอบอาชีพภายในหมู่บ้านอันก่อให้เกิดการจ้างงาน ทำให้เกิดรายได้ในหมู่บ้าน เช่น การประกอบอาชีพทำเค็ปหมู ปัจจุบันสมาชิกในหมู่บ้านหนองสายไพรมีการประกอบอาชีพทำเค็ปหมูเพิ่มขึ้นในหมู่บ้าน 5 ครัวเรือน เพราะปัจจุบันเค็ปหมูหนองสายไพร เป็นสินค้าที่ทำชื่อเสียงให้กับหมู่บ้านหนองสายไพรเป็นอย่างมาก หลังจากมีชื่อเสียงทางด้านการทำแหนมมาแล้ว ปัจจุบันก็ยังเป็นที่นิยมของผู้บริโภคเช่นกัน ทำให้สมาชิกในหมู่บ้านหนองสายไพรมีงานทำอย่างค่อเนื่องหลังจากผ่านฤดูเก็บเกี่ยวไปแล้ว ทำให้ไม่ต้องออกไปหางานทำนอกบ้าน ทำงานอยู่ในหมู่บ้านก็สามารถเลี้ยงตนเอง และครอบครัวได้ ขอเพียงสมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี รักใคร่ปรองดอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมกันแก้ปัญหา ยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ก็จะทำให้หมู่บ้านหนองสายไพร เป็นหมู่บ้านที่เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน

4) ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ๆ จะมีอยู่บ้างที่แบ่งพรรคแบ่งพวก แต่ก็จะเป็นคนส่วนน้อยที่ไม่ยอมเข้าร่วมกลุ่มกับสมาชิกในหมู่บ้าน สังเกตได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมในหมู่บ้านการเข้าร่วมประชุมแต่ละครั้งในหมู่บ้านหนองสายไพร ซึ่งเป็นลักษณะที่สื่อถึงความไม่สามัคคีร่วมกันภายในกลุ่ม

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 โดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบตามกรอบความคิดทฤษฎีของ จิพท์โมเดล ประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.1 หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ได้แก่

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร พบว่า ชาวบ้านหนองสายไพร ได้ที่การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านแล้วเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้จัดสรรกองทุน 1 ล้านบาทให้กับสมาชิกในหมู่บ้านนำไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ขอกู้ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สร้างรายได้ภายในครอบครัว จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านหนองสายไพร ชาวบ้านเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล ที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งโครงการกองทุน 1 ล้านบาท เพื่อให้เป็นทุนหมุนเวียนในการลงทุน สร้างอาชีพเสริมและรายได้ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน และวิสาหกิจขนาดเล็ก

2) เงิน 1 ล้านบาท ชาวบ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ได้รับโอนเงิน 1 ล้านบาทจากรัฐบาล เมื่อวันที่ 24 เดือน กันยายน พ.ศ. 2544 โดยมีคณะกรรมการที่แต่งตั้งให้เป็นผู้ดูแลและบริหารจัดการให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน หลังจากที่ได้รับเงินกองทุน 1 ล้านบาทเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทำให้

เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจภายในหมู่บ้านอย่างเห็นได้ชัด คือ เกิดการจ้างงานภายในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น สมาชิกในหมู่บ้านมีงานทำ มีรายได้เพิ่มขึ้นกว่าปีที่แล้ว สมาชิกในครอบครัวอยู่พร้อมหน้าพร้อมตา รักใคร่ปรองดองกันเพิ่มขึ้น จึงถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี

3) คณะกรรมการหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มี 15 คน เป็นชาย 8 คน เป็นหญิง 7 คน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้รับการคัดเลือกมาจากสมาชิกภายในหมู่บ้านหนองสายไพร โดยการเห็นชอบจากสมาชิกในหมู่บ้านเสนอชื่อคัดเลือกกันเอง คณะกรรมการแต่ละคนจะมีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบดังมีรายนามต่อไปนี้

ตารางที่ 3.3 รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3

ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ประสบการณ์และความสามารถพิเศษ
1. นายพิสันต์ บุคตะตะ	ประธานกรรมการกองทุน	ค้าขาย แปรรูปอาหาร
2. นายอาทิตย์วัฒน์ จันทร์เปรม	รองประธานกรรมการกองทุน	ข้าราชการบำนาญ
3. นายสุธรรม แก้วมะเริง	เลขานุการ	ผู้นำ อ.บ.ค. พะเนา
4. นางตำรวจ ชำนาญมะเริง	เหรัญญิก	กรรมการกลุ่มออมทรัพย์
5. นายเต็ม นาคกระโทก	กรรมการกองทุนฝ่ายสินเชื่อ	สมาชิก อ.บ.ค.
6. นายชงยุทธ ชำรัมย์	กรรมการกองทุนฝ่ายตรวจสอบ	ช่างซ่อมเครื่องกลการเกษตร
7. นายกิตติคุณ เกิดชื่น	กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์	สมาชิก อ.บ.ค. ผู้นำเยาวชน
8. นายสุภาพ แก้วมะเริง	กรรมการฝ่ายตรวจสอบ	กรรมการกลุ่มออมทรัพย์
9. นายเรวัฒน์ สมอาษา	กรรมการฝ่ายสินเชื่อ	ผู้นำด้านการเกษตร
10. นางเลียม ชิงยง	กรรมการฝ่ายบริหาร	กรรมการกลุ่มออมทรัพย์
11. นางกนกวรรณ ลาภูต	กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์	อ.ส.ม. หมู่ที่ 3
12. นางอุทัยทิพย์ อิ่มหาญ	กรรมการฝ่ายสินเชื่อ	กรรมการกลุ่มออมทรัพย์
13. นางดวงจันทร์ สุ่มมาตย์	กรรมการฝ่ายตรวจสอบ	ผู้นำอาชีพ
14. นางวาณี ทองกลาง	กรรมการฝ่ายตรวจสอบ	กลุ่มแม่บ้าน
15. นางมะลิ ไมโพธิ์	กรรมการฝ่ายตรวจสอบ	อ.ส.ม. หมู่ที่ 3

กรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 เป็นกรรมการที่มีความสามารถในการดำเนินการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เป็นอย่างดี เห็นได้จากประสบการณ์การทำงานครั้งที่ผ่านมากลุ่มองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อผลการผลิต กลุ่มผู้นำทางด้านเกษตร

และกลุ่มแม่บ้าน จากประสบการณ์ที่ผ่านมาจึงทำให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเข้มแข็งยิ่งขึ้น

4) ผู้สมัครขอกู้ จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบตามที่กฎระเบียบข้อบังคับของกองทุนหนองสายไพร เป็นผู้ที่มีภูมิตำเนาอยู่ในหมู่บ้านหนองสายไพร เมื่อมีคุณสมบัติครบตามที่กล่าวมาข้างต้นให้ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยเสียเงินค่าสมัคร 20 บาท สมาชิกของกองทุนจะต้องร่วมกันกำหนดระเบียบในการถือหุ้น ๆ ละ 10 บาท ผู้สมัครเป็นสมาชิกจะต้องมีหุ้นในกองทุน 1 คนต้องมีหุ้นไม่น้อยกว่า 5 หุ้น โดยสามารถชำระค่าหุ้นและเพิ่มหุ้นได้ปีละ 1 ครั้ง ในวันประชุมสามัญประจำปีกองทุน

สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร มี 138 คน ปัจจุบันมีผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร 56 คน

2.1.2 ผลการประเมินของกระบวนการของหน่วยระบบ A ได้แก่

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร การเป็นสมาชิกต้องได้รับการพิจารณาจากกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพรทั้ง 15 ท่าน พิจารณาคุณสมบัติของสมาชิก มีการใช้สิทธิยกมือคัดเลือกสมาชิกใช้ระบบ 2 ใน 3 ของกรรมการ จึงดำเนินการรับสมัครแรกเข้า 20 บาท ฝากถังจะ 10 บาท ต้องจ่ายทุกวันที่ 7 ของทุกเดือน พร้อมถือหุ้นในการพิจารณาโครงการขอกู้

การกู้ยืมต้องผ่านการตรวจสอบโครงการขอกู้ยืมของคณะกรรมการ 15 คน ก่อนจึงเสนออนุมัติโครงการผ่านให้ธนาคาร พร้อมวงเงินกู้รอบละไม่เกิน 20,000 บาท ต้องมีผู้ค้ำประกันจำนวน 1 คน ในวงเงิน 5,000 บาท ในวงเงินเกิน 5,000 บาท มีผู้ค้ำประกัน 2 คน หรือข้าราชการ 1 คน ถ้าใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันต้องมีมูลค่าเกินจำนวนเงินที่กู้ยืม การพิจารณาการคัดเลือกผู้กู้เงินกองทุน 1 ล้านบาทของหมู่บ้านหนองสายไพรเป็นไปอย่างยุติธรรม หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ จะพิจารณาถึงโครงการที่ผู้กู้เสนอมาทำได้จริงเพียงใด คุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่ และผู้ค้ำประกัน รวมถึงพฤติกรรมของผู้กู้ด้วยว่าเป็นคนจริงจังกในการประกอบอาชีพเพียงใด

2) การรับชำระหนี้ เมื่อผ่านกระบวนการคัดเลือกผู้กู้เสร็จสิ้น มีการอนุมัติปล่อยเงินกู้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการก็ได้พิจารณาเรื่องของระยะเวลาการชำระคืน โดยกำหนดให้ไม่เกิน 1 ปี เมื่อครบตามกำหนดสัญญาผู้กู้ยืมให้สมาชิกผู้กู้ยืมนำเงินชำระหนี้ที่คณะกรรมการ หลังจากนั้นคณะกรรมการก็ดำเนินไปฝากเข้าบัญชีกองทุน 1 ล้านบาทตามเดิม ระยะเวลาการชำระหนี้ของผู้กู้เงิน 1 ล้านบาท ของหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ผู้ทำเรื่องขอกู้จะเป็นผู้กำหนดระยะเวลาการชำระคืนเอง ตามความสะดวกแต่จะต้องชำระคืนภายใน 1 ปี พร้อมดอกเบี้ย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระยะเวลาการชำระคืนของผู้กู้

ชำระคืนเป็นรายเดือน	1 ราย	จำนวนเงินที่กู้	20,000 บาท
ชำระคืน 3 งวด	1 ราย	จำนวนเงินที่กู้	20,000 บาท
ชำระคืน 2 งวด	24 ราย	จำนวนเงินที่กู้	457,000 บาท

ชำระคืน 1 งวด	30 ราย จำนวนเงินที่กู้	450,000 บาท
	รวมทั้งสิ้น	947,000 บาท

3) การทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟร ได้กำหนดรูปแบบตามที่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ไปอบรมการทำบัญชีมาอย่างถูกต้อง การบันทึกบัญชียึดตามเกณฑ์เงินสด บันทึกเฉพาะรายการที่รับและจ่ายเงินสด และแผนบันทึกตามกิจกรรมของกองทุน ประกอบไปด้วย

กองทุน 1 ล้านบาท

กองทุนเงินออม

สมุดบัญชีที่ใช้ในการบันทึกบัญชีแยกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) สมุดบัญชีรายรับ บันทึกการรับเงินสด / เงินฝากธนาคาร ซึ่งมี 2 บัญชี คือ

สมุดบัญชีรายรับกองทุน 1 ล้านบาท

สมุดบัญชีรายรับกองทุนเงินออม

(2) สมุดบัญชีรายจ่าย บันทึกการจ่าย บันทึกการจ่ายเงินสด / เงินฝากธนาคาร มี 2

บัญชี คือ

สมุดบัญชีรายจ่ายกองทุน 1 ล้านบาท

สมุดบัญชีรายจ่ายกองทุนเงินออม

ทะเบียนคุมรายละเอียด ประกอบไปด้วย

(1) ทะเบียนคุมค่าของกู้

(2) ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว

(3) ทะเบียนคุมเงินฝากตั้งจะ / เงินรับฝาก / เงินค่าหุ้นรายตัว

(4) ทะเบียนคุมทรัพย์สิน

กองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟร หมู่ที่ 3 คณะกรรมการฝ่ายบริหารการจัดทำบัญชี ได้จัดทำรายงาน แบ่งเป็น 2 หมวด ดังนี้

(1) รายงานรายได้ค่าใช้จ่ายประจำเดือน และปี (งบกำไรขาดทุน - แสดงผลการดำเนินงานภายในเดือน หรือปีนั้น ๆ) แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ

กองทุน 1 ล้านบาท

กองทุนเงินออม

(2) รายงานงบดุล ประจำเดือน และปี (งบดุล - แสดงฐานะการเงิน ณ วันสิ้นเดือน หรือสิ้นปี) แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ

กองทุน 1 ล้านบาท

กองทุนเงินออม

ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดทำบัญชีนี้ต้องเป็นผู้ที่คณะกรรมการแต่งตั้งและมอบหมาย และมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี

4) การช่วยหาตลาด หมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีผู้ประกอบการธุรกิจในครัวเรือนหลายราย เป็นการแปรรูปอาหาร ทำแฮม ทำแค้ปหมู เป็นสินค้าที่ทำชื่อเสียงให้กับหมู่บ้านหนองสายไพร เป็นอย่างมาก การจำหน่ายสินค้ามีทั้ง ขายส่ง และขายปลีก การขายส่งก็มีพ่อค้าแม่ค้ามารับถึงสถานที่ เพื่อที่จะนำไปขายตามจุดต่าง ๆ ส่วนการขายปลีก ผู้ผลิตจะนำไปขายเอง เช่น ขายที่ตลาดแม่กิมเฮง ตลาดสุรนคร และตลาดปะปา ขายเฉพาะในเขตโคราช ต่างจังหวัดจะมีคนมารับไปขายอีกที เช่น จังหวัดนครพนม จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดนนทบุรี เป็นต้น

สินค้าของหมู่บ้านหนองสายไพร เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงให้กับตำบลพะเนา ได้รับการยอมรับ และสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน จุดเด่นของสินค้า แค้ปหมู และแฮม ก็คือ ผู้ผลิตเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านที่ร่วมกันทำ ลงทุน เข้าหุ้นร่วมกัน จนประสบผลสำเร็จทำให้ธุรกิจเติบโตเรื่อยมา เพราะความสามัคคีรักใคร่ปรองดองช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่ม

2.1.3 ผลการประเมินของผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลกระทบโดยตรง ได้แก่

1.1) จำนวนผู้ที่มีผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 138 ราย แต่ผู้ที่ทำเรื่องขอกู้ และอนุมัติเงินกู้ 56 ราย แต่ละรายได้นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

พัฒนาอาชีพ

การผลิตทางการเกษตร คือ ทำนา, ปลูกพืช, เพาะเห็ด มี 11 ราย เลี้ยงสัตว์ คือ เลี้ยงวัว เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงสุกร มี 18 ราย และอาชีพประมงปลาน้ำจืด คือ เลี้ยงปลา 1 ราย

สร้างรายได้

อาชีพค้าขาย คือ ขายอาหาร ขายผลไม้ ขายของชำ มี 20 ราย และอาชีพการให้บริการ คือ ช่างซ่อม เกาะพ่นสี เปิดอู่ซ่อมรถ มี 3 ราย

สร้างงาน

การแปรรูปผลผลิตสินค้า คือ ทำแค้ปหมู, ทำแฮม มี 3 ราย รวมทั้งสิ้นมี 56 ราย

1.2) ยอดเงินให้กู้ หมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีผู้ขอกู้ทั้งหมด 56 ราย ยอดเงินให้กู้รวมเป็นเงิน 947,000 บาท

1.3) ดอกเบี้ยจากเงินกู้ทั้งหมด คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 50 สตางค์ หรือร้อยละ 6 บาทต่อปี รวมดอกเบี้ยทั้งสิ้น 56,820 บาท

2) ผลกระทบโดยตรง ได้แก่

2.1) จำนวนผู้ที่กู้ได้ ปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีผู้กู้เงินกองทุน 1 ล้านบาทได้จำนวน 56 ราย

2.2) จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีทุนสะสมจากเงินหุ้น หรือเงินออมทรัพย์ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านปัจจุบันทั้งสิ้น 16,972 บาท

2.3) การขยายกิจการของผู้กู้ วัตถุประสงค์ของการขอกู้เงินกองทุน 1 ล้านบาทของผู้กู้แต่ละราย ก็เพื่อที่จะนำเงินในส่วนนี้ไปดำเนินการต่าง ๆ เช่น ใช้เป็นทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน สร้างงาน สร้างรายได้ภายในหมู่บ้าน คือ การกู้เงินมาเพื่อต่อเติมของที่มีอยู่แล้วให้กว้างขึ้น หรือใหญ่กว่าเดิม ผู้กู้เงินกองทุน 1 ล้านบาทของหมู่บ้านหนองสายไพร กู้เงินเพื่อไปขยายกิจการในประเภทค้าขาย คือ ต่อเติมสถานที่ประกอบการที่มีอยู่ และนำเงินซื้อวัตถุดิบเพิ่มเติม เพื่อที่จะมีสินค้าขายเพิ่มขึ้น หรือซื้อเครื่องจักรใช้ในการประกอบธุรกิจ เพื่อความรวดเร็วและทันสมัย

ประเภทการเกษตร คือ ขยายกิจการของการเลี้ยงสัตว์เป็นส่วนใหญ่ เช่น ซื้อลูกวัวมาเลี้ยงเพิ่ม ซื้อเป็ดไข่มาเลี้ยง ขยายต่อเติมเล้าไก่ ซื้อไก่พันธุ์บ้านมาเลี้ยงบนบ่อปลาตก เป็นต้น ส่งผลถึงการขยายตลาดให้บริการให้ทั่วถึง

2.4) การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น ปัจจุบันในหมู่บ้านหนองสายไพรจะมีผู้ประกอบการใหม่เพิ่มขึ้น นอกจากมีอาชีพหลักในการทำเกษตร ทำนา แล้วหลังจากผ่านฤดูเก็บเกี่ยวก็จะหันมาประกอบอาชีพเสริมหลายอย่าง เช่น นำฟางข้าวมาเพาะเห็ดฟางสร้างเป็นโรงเรือน หรือ กู้เงินกองทุน 1 ล้านบาทมาลงทุนประกอบอาชีพที่ตนเองถนัด และตลาดต้องการ เช่น การทำแคปหมู ซึ่งจากแต่ก่อนมีผู้ทำแคปหมูอยู่ในหมู่บ้านอยู่ในหมู่บ้าน 2 ราย แต่ปัจจุบันมีผู้หันมาทำแคปหมูเพิ่มขึ้นอีก 3 ราย เนื่องจากแคปหมูเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงมากในนามของกลุ่มแม่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ดังนั้นสมาชิกในหมู่บ้านจึงหันมาทำแคปหมูกันมากขึ้น

3) ผลกระทบทางอ้อม ได้แก่

3.1) กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพ และความเข้มแข็ง ผลของการประเมินกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 พบว่า สมาชิกในหมู่บ้านหนองสายไพรเห็นความสำคัญของการตั้งกองทุน 1 ล้านบาท เป็นอย่างมาก เห็นได้จากการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านมีชาวบ้านมาร่วมประชาคมในการจัดตั้งกองทุน เพื่อกำหนดวิธีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 จำนวน 102 ครัวเรือน จากในปีที่จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน มี 130 ครัวเรือน จึงถือได้ว่าได้ประสบความสำเร็จอย่างหนึ่งที่ชาวบ้านหนองสายไพรให้ความร่วมมือ มีความสามัคคี มีการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนร่วมกัน และอีกส่วนหนึ่งคือหมู่บ้านหนองสายไพรมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน 1 ล้านบาท จากประสบการณ์ที่ผ่านมาของการ

บริหารงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อผลการผลิต ซึ่งจะทำให้สามารถบริหารกองทุน 1 ล้านบาทของหมู่บ้านหนองสายไพรให้เข้มแข็ง และมีศักยภาพยิ่งขึ้น

3.2) ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ ในหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ได้รับข่าวสารเป็นประจำ โดยผ่านทางสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ทางด้านตัวบุคคลก็จะเป็นผู้นำชุมชน อ.บ.ค. และผู้นำองค์กรต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์แต่ละกลุ่มอาชีพ โดยวันที่ 3 ของแต่ละเดือนจะมีการจัดประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนข้อข่าวสาร เล่าสู่กันฟังภายในหมู่บ้าน โดยมีประธานกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพรเป็นแกนนำสมาชิกกองทุน 1 ล้านบาททุกคน และชาวบ้านหนองสายไพรกันเป็นประจำ

3.3) ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด ในหมู่บ้านหนองสายไพรมีผู้ประกอบการอาชีพทุกครัวเรือนส่วนใหญ่จะมีอาชีพค้าขาย กับทำการเกษตร ซึ่งเป็นการหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน คือ มีการผลิตสินค้าภายในหมู่บ้าน ซึ่งจากวัตถุดิบที่ชาวบ้านเป็นผู้ปลูกสร้างขึ้น มา หรือชาวบ้านเป็นผู้ผลิตสินค้าและหาตลาดจำหน่ายสินค้า เช่น เกษตรกรที่ปลูกพืช เพาะเห็ดฟาง หรือชาวบ้านหนองสายไพรทำแคปหมู และแฮม ก็จะมีชาวบ้านมารับสินค้าไปจำหน่ายหาตลาดส่งในราคาขายส่ง

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า การดำเนินงานของผู้กู้แต่ละรายมีจุดเด่น และจุดด้อยต่างกันคือ ในเรื่องของ

ประสบการณ์ในการดำเนินงานของผู้กู้ สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพรส่วนใหญ่จะเป็นลูกหลานที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านหนองสายไพร มาตั้งแต่รุ่น ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ร่วมกันก่อสร้างมา ซึ่งการประกอบอาชีพของชาวบ้านจึงเป็นการประกอบอาชีพที่ ปู่ ย่า ตา ยาย พาทำมาแต่ดั้งเดิมนั้นคืออาชีพเกษตร ปลูกผัก ทำนา เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงวัว เป็นต้น จะมีเปลี่ยนแปลงอยู่บ้างแต่ก็ไม่มาก จุดเด่นเนื่องจากปัจจุบันมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามา จึงทำให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นจากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่แล้วถูกนำมาพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น เห็นได้ชัดจากอาชีพทำนา จากเดิมนั้นขั้นตอนการทำนา ก่อนข้างจะใช้เวลานาน และยุ่งยากต่อการดำเนินงานใช้ทั้งแรงงานคน และแรงงานสัตว์ที่เลี้ยงไว้ใช้งานเช่น วัว ควาย แต่ปัจจุบันจะเปลี่ยนมาเป็นรถไถเดินตามหรือรถไถนั่งขับ ส่วนขั้นตอนการทำนาแต่ก่อนจะใช้คนงานจำนวนมากในการทำนา เริ่มจากถอนกล้าที่ปลูก เพื่อนำไปดำให้แตกกอเป็นรวงข้าว แต่ปัจจุบันมีการพัฒนาและประหยัดแรงงานก็คือ มีการไถหว่านแล้วกลบดินเลยไม่ต้องมาทำหลายขั้นตอน เหมือนแต่ก่อน จึงทำให้มีเวลาไปทำกิจกรรมอย่างอื่นมากขึ้น

จุดด้อย ของผู้กู้จากการดำเนินงานคือ บางกลุ่มอาชีพ เช่นกลุ่มเลี้ยงสัตว์ เป็นอาชีพที่ใช้ต้นทุนในการดำเนินงานสูง แต่ผลผลิตออกค่อนข้างช้า ทำให้ผู้กู้บางรายขาดดุลการค้าเป็นอย่างมาก บางครั้งผลผลิตตกต่ำไม่ได้ราคามีขาดทุนบ้าง เสียหายเกิดจากภัยธรรมชาติบ้าง เช่น เลี้ยงสุกร

ต้นทุนในการเลี้ยงสูงมา อาหารหมูจะมีราคาแพง แต่ราคาหมูคอกต่ำ และเลี้ยงไก่ จะประสบปัญหาในช่วงหน้าฝน ไก่เกิดโรคระบาดที่ติดมากับอากาศ ลม ฝนที่ชาวบ้านเรียกว่า โรคห้าไก่ ซึ่งสาเหตุเกิดจากความชื้น

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า ของหน่วยระบบ B คือ

1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ยืมเงินกู้ โครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 คณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาอนุมัติการปล่อยเงินกู้ ให้กับสมาชิกกองทุนที่ยื่นเรื่องเสนอโครงการขอ กู้ ซึ่งจะพิจารณาตามโครงการที่สามารถทำได้จริงเพียงใด คำนึงค่ากับการลงทุนหรือไม่ และผู้ค้า ประกันรวมถึงพฤติกรรมของผู้กู้ด้วยว่าเป็นคนจริงจังในการประกอบอาชีพเพียงใด จำนวนเงินที่ ปล่อยให้กู้ตั้งแต่ 5,000 บาท ถึง 20,000 บาท แต่ถ้าเกิน 20,000 บาทขึ้นไปต้องผ่านการประชาคมเห็นชอบจากคณะกรรมการและสมาชิก กองทุนอนุมัติเห็นชอบ

2) สถานที่และวัตถุดิบ สถานที่ประกอบอาชีพของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพรส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ในเขตหมู่บ้านหนองสายไพร จะมีบางรายที่ออกไปค้าขาย นอกพื้นที่ ส่วนในเรื่องของวัตถุดิบใช้ในการประกอบอาชีพก็จะหาเอาในหมู่บ้านบ้าง เช่น อาชีพทำการเกษตร ในการปลูกพืช เพาะเห็ดฟาง ปลูกผัก อาชีพเลี้ยงสัตว์ อาหารสัตว์ก็จะใช้พืชผักบางชนิดที่มีอยู่ในบ้าน หรือไม่ก็จะซื้ออาหารสัตว์สำเร็จรูปในตัวเมือง ส่วนอาชีพค้าขายส่วนใหญ่จะเอาสินค้าในหมู่บ้านที่ชาวบ้าน ผลิตเอง ไปขายที่ตลาดใกล้หมู่บ้าน

3) เทคนิควิธีทำงาน ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรก็จะใช้เทคนิควิธีการทำงานโดยการศึกษาข้อมูลเรียนรู้ด้วยตนเองและใช้รูปแบบวิธีของภูมิปัญญาชาวบ้านมาตั้งแต่ดั้งเดิม

4) กำลังทำงาน กลุ่มอาชีพแต่ละอาชีพ ต้องอาศัยกำลังคนทำอาชีพใด ๆ ส่วนใหญ่ก็จะต้องจ้างคนงานเสมออย่าง เช่น ในหมู่บ้านหนองสายไพร มีการจ้างงานมากมาย เนื่องจากในหมู่บ้าน มีผู้บางรายประกอบอาชีพทำแคปหมู ซึ่งเป็นธุรกิจที่ค่อนข้างใหญ่พอสมควร จึงจำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานคนเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ทำให้คนในหมู่บ้านมีงานทำ อาชีพทำนา ก็ต้องใช้กำลังคนทำงานเช่นกัน

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการ ของหน่วยระบบ B คือ

1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้ดูแลราย ของผู้กู้เงินกองทุน 1 ล้านบาท ในหมู่บ้านหนองสายไพร เป็นการดำเนินการในแบบเดียวกัน คือ การศึกษาข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการจะทำอาชีพนั้น ดูความเหมาะสมของสถานที่ประกอบกิจการ ศึกษาให้เข้าใจแล้วจึงค่อยลงมือปฏิบัติ

2) การหาตลาดที่ดี จะต้องคำนึงถึงสินค้าด้วยว่าสินค้าเป็นสินค้าประเภทไหน ผู้บริโภคของสินค้าคือใคร และคู่แข่งมีมากน้อยแค่ไหน มีการให้คำปรึกษาถามซึ่งกันและกัน เช่น มีการแนะนำว่าธุรกิจประเภทนี้ผลผลิตที่ได้ควรนำไปขายให้ใคร ขายที่ไหน จึงจะได้ราคา เป็นต้น

3) การหาวัตถุประสงค์ ผู้กู้เงินกองทุน 1 ล้านบาท ในหมู่บ้านหนองสายไพร จะใช้วัตถุประสงค์ในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ ในการดำเนินกิจการ ซึ่งหาได้ง่ายในท้องถิ่น ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย และมีการนำเข้าวัตถุดิบจากที่อื่นบ้าง

4) การทำบัญชี ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพรที่นำเงินที่กู้ไปใช้นั้น ส่วนมากไม่มีใครทำบัญชี รายรับ - รายจ่าย ในการดำเนินกิจการ แต่ผู้กู้จะรู้ว่าใช้จ่ายอะไรไปบ้าง และได้รับอะไรมาบ้างเท่าไร แต่ไม่มีการจดบันทึก

5) การวิเคราะห์ประเมิน ผู้กู้เงินกองทุนส่วนใหญ่ ไม่มีการวิเคราะห์ประเมินโครงการของตนเอง ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งเป็น 3 ด้านดังนี้

1) ผลโดยตรง ได้แก่

(1) รายได้เป็นเงิน ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร นำเงินที่กู้ได้ไปลงทุนในกิจการที่ก่อให้เกิดรายได้ โดยการนำผลผลิตที่ได้ไปจำหน่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินมาใช้ในการรอบครัว

(2) ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร บางรายนำผลผลิตที่เหลือจากการจำหน่ายมาแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของ เช่น นำมาแลกข้าวสารหรือนำมาแจกจ่ายให้แก่ญาติพี่น้องด้วยตนเอง

2) ผลกระทบโดยตรง ได้แก่

(1) ผู้กู้ได้ขยายกิจการ พบว่า ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร มีจำนวนน้อยรายที่ได้ขยายกิจการ เนื่องจากทุนที่ใช้ในการดำเนินการมีปริมาณที่จำกัด และระยะเวลาในการคืนเงินก็สั้นด้วย ส่วนใหญ่ผู้กู้จะประกอบธุรกิจหรือทำเท่าที่จำเป็น คือ ทำแบบพอกินพอใช้

3) ผลกระทบทางอ้อม ได้แก่

(1) ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเองพบว่า ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพรมีการพึ่งพาตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยอาศัยแรงงานภายในครอบครัว ส่วนด้านความรู้ในการดำเนินกิจการจะขอคำแนะนำจากเพื่อนบ้านหรือผู้ประกอบธุรกิจด้วยกัน

(2) ผู้กู้มีศักยภาพและความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร มีศักยภาพและความสามารถที่จะดำเนินกิจการของตนเองให้ยั่งยืนต่อไป แต่ทั้งนี้ต้องมีองค์ประกอบหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ทุน สถานที่ โอกาส เวลา แม้แต่สภาพดินฟ้าอากาศ ก็มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจการ โดยเฉพาะอาชีพทางการเกษตร

(3) การกลับคืนถิ่นของประชาชน หลังจากมีเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เข้ามาในหมู่บ้านหนองสายไพร มีประชาชนบางส่วนที่ไปทำงานต่างถิ่น และเกิดปัญหาการเลิกจ้างงาน

จึงมีการอพยพกลับคืนถิ่น หันมาประกอบอาชีพเดิม คือ การเกษตร ทำนา ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ โดยอาศัยกองทุนหมู่บ้านใช้ในการดำเนินการ

(4) ผู้กู้ได้นำภูมิปัญญาที่มีอยู่แต่เดิมกลับมาใช้ พบว่า ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หันกลับมาใช้อาชีพเดิม ที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษและรื้อฟื้นภูมิปัญญาที่เคยปฏิบัติมาในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์ ทำให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

การประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ หมายถึง การจัดกลุ่มอาชีพผู้กู้ที่ทำธุรกิจเดียวกัน มีอาชีพ ค้าขาย ทำนา เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ช่างซ่อมในหมู่บ้านหนองสายไพร แต่ละอาชีพสรุปได้ดังนี้

3.1 อาชีพค้าขาย มีจำนวน 23 ราย ใช้จ่ายนำเข้าที่ตี ได้แก่ จำนวนเงินที่กู้มาเป็นเงินทั้งสิ้น 395,000 บาท เงินอื่น ๆ ที่สะสม สถานที่ประกอบธุรกิจ วัตถุประสงค์ที่ใช้ผลิตสินค้า และกำลังทำงาน กระบวนการที่ดีของกลุ่มอาชีพค้าขาย คือ การหาตลาดที่ดี การหาวัตถุดิบที่ดี การจัดทำบัญชีรับรายรับ - รายจ่าย และการวิเคราะห์ประเมินผลสำเร็จ ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพ และปริมาณที่พอเหมาะของกลุ่มอาชีพค้าขายในกลุ่มผู้กู้ คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้ได้ผลิตเป็นสิ่งของ ผู้กู้ได้ขยายกิจการและผู้กู้มีการพึ่งตนเอง

3.2 อาชีพ ทำนา มีจำนวน 8 ราย ใช้จ่ายนำเข้าที่ตี ได้แก่ จำนวนเงินที่กู้มา เป็นเงินทั้งสิ้น 100,000 บาท สถานที่ที่เป็นพื้นที่ในเขตหมู่บ้านหนองสายไพรวัตถุประสงค์เป็นเมล็ดข้าวเปลือก และกำลังทำงานเป็นสมาชิกในกลุ่ม กระบวนการที่ดีของกลุ่มอาชีพทำนา ได้แก่ การทำกิจการถูวิธี การหาวัตถุดิบที่ดี การวิเคราะห์ประเมินผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพ และปริมาณที่พอเหมาะของกลุ่มอาชีพทำนา คือ ผลผลิตของข้าว ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นเนื่องจาก ได้ศึกษาค้นคว้ามาเป็นอย่างดี ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง ผู้กู้มีศักยภาพ และมีความเข้มแข็งในการทำอาชีพของตนอย่างยั่งยืน

3.3 อาชีพ เพาะปลูก มีจำนวน 3 ราย ใช้จ่ายนำเข้าที่ตี ได้แก่ จำนวนเงินที่กู้เป็นเงินทั้งสิ้น 60,000 บาทถ้วน สถานที่ในเขตหมู่บ้านหนองสายไพร วัตถุประสงค์ใช้ในการเพาะปลูก และกำลังทำงาน กระบวนการที่ดีของกลุ่มอาชีพทำนา ได้แก่ การทำกิจการถูวิธี การหาตลาดที่ดี การหาวัตถุดิบที่ดี การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ผลผลิตที่ได้จากผลการดำเนินงาน เป็นรายได้ เป็นเงินจากการขายผลผลิตที่เพาะปลูก ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผู้กู้มีการพึ่งตนเองมีรายได้สามารถเลี้ยงครอบครัว

3.4 อาชีพเลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 19 ราย ใช้จ่ายนำเข้าที่ตี ได้แก่ จำนวนเงินที่กู้เป็นเงินทั้งสิ้น 350,000 บาท สถานที่ใช้เลี้ยงสัตว์ในโครงการเป็นพื้นที่ในหมู่บ้านหนองสายไพร วัตถุประสงค์ที่ใช้คือหา

ได้ตามท้องถิ่นเป็นจำพวกพืช เทคนิคทำงานใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน กระบวนการที่ดีของกลุ่มอาชีพ เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ การทำกิจการถูกวิธีศึกษารายละเอียดก่อนลงมือปฏิบัติ การหาตลาดที่ดี ศึกษาความต้องการตลาด การหาวัตถุดิบที่ดีจะต้องเป็นวัตถุดิบที่ไม่เป็นพิษต่อสัตว์เลี้ยง การทำบัญชีการลงทุน และผลผลิตจากการดำเนินงาน รายได้เป็นเงินจากผลการดำเนินการ ผู้ผู้ได้ขยายกิจการ ผู้ผู้ได้มีการปรับปรุงเทคนิคบางอย่างในการดำเนินงานเพื่อความสะดวกและทันสมัย ผู้ผู้สามารถพึ่งพาตนเอง ทำให้ผู้ผู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

3.5 อาชีพการให้บริการช่างซ่อมรถ 3 ราย ปังจัญนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินที่ผู้มาได้เป็นเงินทั้งสิ้น 42,000 บาท สถานที่ประกอบการอยู่ในเขตบริเวณบ้านหนองสายไพร เทคนิควิธีทำงานผู้ผู้ศึกษาเป็นอย่างดี กระบวนการของผู้กลุ่มอาชีพ ช่างซ่อม การทำกิจการ ถูกวิธี การหาวัตถุดิบที่ดีมีคุณภาพ การจัดทำบัญชีควบคุมรายรับ - รายจ่าย ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพที่เหมาะสมของผู้ในการประกอบอาชีพช่างซ่อม รายได้ที่เป็นตัวเงินจากการบริการ ผู้ผู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากประสบการณ์ ผู้ผู้มีความศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจกรรมของตนเองอย่างยั่งยืน

4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ผลที่เกิดจากการโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ชาวบ้านหนองสายไพร ให้ความสำคัญกับโครงการกองทุน 1 ล้านบาท เป็นอย่างมาก ซึ่งผลที่เกิดขึ้นคือ

4.1 ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุน 1 ล้านบาท หมู่บ้านหนองสายไพรจึงสามารถจัดตั้งกองทุนให้แล้วเสร็จ

4.2 ผลที่เกิดจากการบริหารจัดการเงินของผู้ พบว่า ผู้ผู้สามารถนำเงินที่ผู้ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากที่สุด เพื่อก่อให้เกิดรายได้แก่ตนเองและครอบครัวได้จริง

4.3 ผลที่เกิดจากการประชาคมหมู่บ้าน พบว่า ผู้นำชุมชนและสมาชิกมีความสามัคคี มีความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านร่วมกันดีในหมู่บ้าน

4.4 ผลที่เกิดจากการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านคือ ผู้ที่ชาวบ้านให้การยอมรับและไว้วางใจให้ดูแลเงินกองทุน 1 ล้านบาท ซึ่งคุณสมบัติของคณะกรรมการนั้นจะต้องเป็นคนดี มีความรู้ความสามารถ เสียสละแก่ส่วนรวม

4.5 ผลที่เกิดจากการจัดเวทีประชาคมในหมู่บ้าน พบว่า สมาชิกในหมู่บ้านกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำ มากขึ้นรวมทั้งมีข้อเสนอแนะในการร่วมกันแก้ปัญหาภายในชุมชน

4.6 ผลที่เกิดจากการจัดตั้งเครือข่ายองค์กรระดับตำบล ซึ่งเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของแต่ละหมู่บ้านมารวมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนคติความคิดเห็นต่อกัน

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

ผลของการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโครงการในครั้งนี้ คือ

1. ได้ศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 ในประเด็นต่อไปนี้

1.1 หมู่บ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 มีกองทุนหมุนเวียน เพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และสวัสดิการให้กับสมาชิก ตัวชี้วัดที่ทำให้บรรลุเป้าหมายคือ การมีกองทุนหมู่บ้าน การมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน มีแนวโน้มความเข้มแข็งและความอยู่รอดของกองทุน และยอดเงินในปัจจุบันของกองทุนเพิ่มมากขึ้น

1.2 บ้านหนองสาไฟมีความสามารถบริหารจัดการกองทุน คือ การมีระบบการบริหารกองทุน โดยการทำงานของคณะกรรมการกองทุน ทั้ง 15 คน จัดทำระเบียบการบริหารกองทุน ร่วมกันสร้างจิตสำนึกร่วมกัน มีการทำงานเป็นขั้นตอน และมีการจัดสรรผลประโยชน์ เพื่อประโยชน์ในหมู่บ้านอย่างยุติธรรม

1.3 บ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 มีขบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้คือทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ

1.4 เศรษฐกิจของบ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 ได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ผู้ดูแลแต่ละคนมีความคิดในการดำเนินกิจการประกอบอาชีพ ไม่ไปกู้หนี้ยืมสินใครจากแหล่งที่ดอกเบี้ยแพง แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยใช้หลักการพึ่งตนเอง ทางเทคโนโลยี

1.5 สมาชิกในหมู่บ้าน มีศักยภาพและความเข้มแข็ง คือปัจจุบันบ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 มีความเจริญมากเห็นได้จากสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่มีในหมู่บ้าน มีสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย มากขึ้น

2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวก และด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน 1.1 - 1.5 ข้างต้น คือ

ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน ชาวบ้านหนองสายไพร ให้ความร่วมมือในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเป็นอย่างดี มีกองทุนเดิมในหมู่บ้านหนองสายไพรอยู่แล้วจึงทำให้การจัดตั้งกองทุนเข้มแข็งยิ่งขึ้น องค์กรต่าง ๆ ให้การสนับสนุนร่วมมือที่จะประสานงานเป็นอย่างดี

ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินการกองทุน คือ มีชาวบ้านบางกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการจัดตั้งกองทุน มีทัศนคติไม่ดีกับกองทุน และมีความไม่พึงพอใจในการตัดสินใจของคณะกรรมการที่พิจารณาให้กู้เงิน

3. เพื่อให้เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายขององค์กรของการเรียนรู้ คือ ปัจจุบันมีตัวการรวมตัวจากกลุ่มอาชีพเดียวกันจัดตั้งเครือข่ายขององค์กรเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา มีองค์กรแหล่งความรู้ เสริมการประกอบอาชีพ มีการจัดตั้ง โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

4. เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 พื้นที่เป้าหมาย

4.1 ความเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 พื้นที่เป้าหมาย ดังตารางต่อไปนี้

นี้

ตารางที่ 4.1 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ที่ใช้วัดจากกลุ่มตัวอย่าง 59 คน					
	มาก (ร้อยละ)		ปานกลาง (ร้อยละ)		น้อย (ร้อยละ)	
1.สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี	20	33.90	28	47.46	11	18.64
2.สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์	31	52.54	23	38.98	5	8.48
3. ชุมชนยกย่องคนทำความดี	32	54.23	24	40.67	3	5.10
4. สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกัน	29	49.10	25	42.40	5	8.50
5. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่ม	31	52.54	24	40.68	4	6.78
6. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	32	54.23	24	40.67	3	5.10
7. ครอบครัวในชุมชน มีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดอง	31	52.54	23	38.98	5	8.48
8. ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน	28	47.46	25	42.37	6	10.17

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ที่ใช้วัดจากกลุ่มตัวอย่าง 59 คน					
	มาก (ร้อยละ)		ปานกลาง (ร้อยละ)		น้อย (ร้อยละ)	
9. ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำ โดยการประชุมเสวนา	29	49.10	25	42.40	5	8.50
10. ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการและผู้ด้อยโอกาส	27	45.76	22	37.28	10	16.95
11. ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	29	49.10	25	42.40	5	8.50
12. ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชน ได้มีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน	28	47.46	24	40.67	7	11.87

4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า ความเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีตัวแปรและตัวชี้วัด ดังนี้

1) สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีอยู่ในระดับระยะปานกลางเห็นจากการเข้าร่วมประชุมในหมู่บ้านหรือมีกิจกรรมใด ๆ ที่ให้ชาวบ้านทำร่วมกันจะมีชาวบ้านมาเข้าร่วมกิจกรรมค่อนข้างพอสมควร เพราะส่วนใหญ่ชาวบ้านหนองสายไพรจะออกไปทำงานนอกพื้นที่และจะอยู่บ้างที่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวกกัน

2) สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์อยู่ในระดับที่ดี เพราะถึงสมาชิกในหมู่บ้านจะมีความสามัคคีกันอยู่ในระยะปานกลาง แต่เรื่องซื่อสัตย์ต่อกันในหมู่บ้านสมาชิกมีมากเพราะสมาชิกทุกคนทำมาหากินกันอย่างซื่อสัตย์สุจริต

3) สมาชิกในชุมชนยกย่องคนทำความดี เสมอ สมาชิกในหมู่บ้านจะพากันยินดียกย่อง เพื่อเอาแบบอย่างในสิ่งที่ดี

4) สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ในเกณฑ์พอใช้ได้ เห็นได้จากในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวข้าว ชาวบ้านก็จะไปช่วยกันเก็บเกี่ยวข้าวหมุนเวียนกัน แต่ถ้าเก็บเกี่ยวพร้อมกันก็จะจ้างแรงงานกัน

5) สมาชิกในชุมชน มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติมกันเป็นประจำจากการฝึกอบรมอาชีพต่าง ๆ ตามสถานที่ที่หน่วยงานภาครัฐมาให้คำแนะนำและจากสื่อต่าง ๆ ที่ให้ข้อมูลข่าวสาร

6) สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ เพราะสมาชิกในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทุกคน มีงานทำมีรายได้ทุกครัวเรือน

7) ครอบครัวในหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้า รักใคร่ ปองคองกัน ซึ่งจากปีก่อนมีจำนวนครัวเรือน 135 ครัวเรือน ปัจจุบันมีเพิ่มขึ้นเป็น 138 ครัวเรือน

8) ในหมู่บ้านมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน มีเพิ่มขึ้นจากเดิมมี 6 กลุ่ม แต่ปัจจุบันมีเพิ่มอีก 1 กลุ่ม คือ กลุ่มแม่บ้านทำแคปหมู

9) ในหมู่บ้านหนองสายไพร มีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในหมู่บ้าน โดยมีการจับกลุ่มนั่งคุยกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของแต่ละบุคคล

10) ในหมู่บ้านหนองสายไพร มีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส โดยการจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์เด็ก และคนชราผู้ด้อยโอกาส

11) ในหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีผู้นำที่มีคุณธรรม เสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม วางตัวเป็นกลางตัดสินใจเป็นกลาง

12) ในหมู่บ้านหนองสายไพรสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของหมู่บ้าน โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในหมู่บ้านร่วมกันแก้และปฏิบัติอย่างจริงจัง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. สรุป

โครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและได้รับอนุมัติรับการจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุน แล้วเสร็จ และได้รับอนุมัติรับการจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ.2544 เป็นจำนวนเงิน 1 ล้านบาท และคณะกรรมการได้ปล่อยให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านกู้ไปแล้ว 56 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 947,000 บาท และเหลือเงินทั้งสิ้น 53,000 บาท ดังนั้น ผลของการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 สรุปผลได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ

1) เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิก

(2) หมู่บ้านหนองสายไพร มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

(3) หมู่บ้านหนองสายไพร มีขบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเองและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

(4) เพื่อเศรษฐกิจของบ้านหนองสายไพร ได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน

(5) เพื่อประชาชนในบ้านหนองสายไพร มีศักยภาพและความเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจและสังคมให้ยั่งยืนต่อไป

2) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย คือ ปัจจัยที่ช่วยให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 สำเร็จ และปัจจัยที่ไม่สามารถดำเนินงานกองทุนประสบผลสำเร็จได้ คือสมาชิกในหมู่บ้านไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของกองทุนแน่ชัด

3) เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้านและระดับตำบลพะเนา คือ ให้บัณฑิตที่ลงปฏิบัติภาคสนามเป็นจุดศูนย์กลางประสานงานส่งข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนในหมู่บ้านและระดับตำบลทราบ

4) เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 คือ เครื่องมือที่ใช้หาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน คือ แบบสำรวจต่าง ๆ ที่บัณฑิตที่ลงประจำหมู่บ้านจัดทำขึ้น เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่แท้จริง

2. วิธีดำเนินการ

มีวิธีดำเนินการเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาข้อมูลในพื้นที่เป้าหมาย สํารวจสภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้าน
- 2) ศึกษาวิธีการดำเนินงาน การบริหารของคณะกรรมการ และศึกษาเพิ่มเติมในเอกสารระเบียบข้อบังคับของกองทุน เอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 3) ใช้รูปแบบของชีฟท์โมเดล ในการวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดตัวแปรและตัวชี้วัด โดยใช้หมู่บ้านหนองสาไฟร์เป็นหมู่บ้านเป้าหมาย
- 4) เก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการจะทราบ โดยใช้แบบสำรวจ ออกแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน
- 5) นำข้อมูลที่ได้มา เรียบเรียงสรุปเป็นข้อ ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อหาจุดเด่นและจุดด้อยต่อไป
- 6) ตรวจสอบความถูกต้องแล้วสรุปใจความที่สำคัญ เขียนลงในรายงานเป็นรูปเล่ม

3. ผลการดำเนินการ

คือเป็นผลการประเมินโครงการโดยรวมของกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟร์ หมู่ที่ 3 โดยรวมตามแนวคิดเชิงระบบตามรูปแบบของชีฟท์โมเดล ประกอบไปด้วย

1) ผลการประเมินการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ ประกอบไปด้วย ตัวชี้วัดดังต่อไปนี้

(1) ตัวชี้วัดบริบท สำหรับตัวชี้วัดบริบทของการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ (ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น)

(2) ตัวชี้วัดปัจจัยเบื้องต้น เป็นปัจจัยนำเข้าของการบริหารจัดการและ แนะนำส่งเสริมผู้รู้

(3) ตัวชี้วัดกระบวนการของการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้

(4) ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้านด้วยกัน

(4.1) ผลที่เกิดโดยตรงในการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้

(4.2) ผลกระทบโดยตรงในการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้

(4.3) ผลกระทบทางอ้อมของการบริหารการจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้

2) ผลการประเมินการดำเนินกิจการของผู้รู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

(1) ตัวชี้วัดบริบท ระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกันกับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของการบริหารการจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ (ตามที่ได้กล่าวมาแล้วใน บทที่ 4)

(2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของการดำเนินกิจการของผู้รู้ ประกอบไปด้วย ตัวแปร ได้แก่ เงินที่ผู้รู้มาได้ สถานที่และวัสดุคิพ เทคนิควิธีทำงาน กำลังทำงาน

(3) ตัวชี้วัดกระบวนการของการดำเนินงานของผู้กู้ ประกอบไปด้วย ตัวแปร ได้แก่ การทำกิจการถูกวิธี การหาตลาดที่ดี การหาวัตถุดิบที่ดี การทำบัญชี และการวิเคราะห์ประเมิน.

(4) ตัวชี้วัดผลผลิตของการดำเนินงานของผู้กู้ ประกอบไปด้วย ตัวแปร แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

(4.1) ผลโดยตรงของการดำเนินงานของผู้กู้ ได้แก่ รายได้เป็นเงินผู้กู้ได้ ผลผลิตเป็นสิ่งของ

(4.2) ผลกระทบโดยตรง ได้แก่ ผู้กู้ได้ขยายกิจการ ผู้กู้ได้ทำการด้วยเทคนิควิธีที่ดี ขึ้นอันเนื่องมาจากการศึกษากันคว้าด้วยตนเอง

(4.3) ผลกระทบทางอ้อม ได้แก่ ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน การกลับคืนถิ่นของประชาชน

ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวมของการบริหารจัดการและการดำเนินงานของผู้กู้นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของการบริหารจัดการและการแนะนำส่งเสริมผู้กู้บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยการดำเนินงานของผู้กู้ คือรายได้ เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 ดังนั้น เงินที่กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟนั้น ต้องมีการประเมินทั้ง 2 ด้าน เพราะด้านของการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตของการดำเนินงานของผู้กู้ กล่าวคือ ถ้าการดำเนินงานของผู้กู้ประสบผลสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าของการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู่มากขึ้น

2. อภิปราย

อภิปรายผล

2.1 วัตถุประสงค์ข้อแรก คือ กระบวนการดำเนินงานของกองทุนมีเป้าหมาย 5 ประการได้แก่

1) การเกิดกองทุน กองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟ หมู่ที่ 3 เกิดมาจากชาวบ้านหนองสาไฟ ทุกคน โดยมีผู้นำหมู่บ้านเป็นแกนนำในการร่วมกันจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ผลคาดหวังของอนาคตข้างหน้า ผลผลิตของเงิน 1 ล้านบาท จะเพิ่มมากขึ้น และชาวบ้านหนองสาไฟยังคงให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการกองทุนเพิ่มมากขึ้น

2) การมีแบบของการบริหารกองทุน คือ มีคณะกรรมการบริหารกองทุน จำนวน 15 คน กรรมการทุกคนมีหน้าที่บริหารกองทุนตามตำแหน่งที่ได้รับผิดชอบมีการคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้านอย่างยุติธรรม และโปร่งใส การตัดสินใจผู้ คณะกรรมการพิจารณาตามหลักการและเหตุผล การจัดสรรผลประโยชน์จากยอดกองทุน 1 ล้านบาท ได้

ปล่อยให้กู้ไป 947,000 บาท ยอดเงินคงเหลือ 53,000 บาท คาดว่าจะได้รับดอกเบี้ยจากเงินที่ปล่อยให้
กู้เป็นเงิน 56,820 บาท

3) การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง กองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟร์ เป็นแหล่งที่
เปิดโอกาสให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจแบบพอเพียง มีการนำหลัก
การเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการประกอบอาชีพของผู้กู้ เพื่อที่ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
เรื่องการพึ่งตนเองและได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้ในการบริหารกองทุน

4) การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ในกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟร์
เป็นการกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันระดับของกองทุน โดยรวมมีการชี้แนะเรื่องกองทุนให้ประชาชนเข้าใจ
หลักการสำคัญที่ว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นของสมาชิกทุกคน มิใช่เงินที่รัฐบาลให้ยืม มีความเข้าใจของ
สมาชิกกองทุนเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนว่าจะต้องช่วยกันรักษาเงินกองทุนด้วยตนเอง ถ้าผู้กู้ไม่
ชำระคืนจะต้องจัดการกันเองให้ได้ สมาชิกเห็น โอกาสในการใช้กองทุนที่ถูกต้องและเป็นภูมิคุ้มกัน
ระดับกิจการของผู้กู้แต่ละคน ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยไม่กู้หนี้
จากแหล่งที่ดอกเบี้ยแพง ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยใช้หลักการพึ่ง
ตนเองทางเทคโนโลยีและผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยคำนึงถึงการ
บริโภคเองและมีตลาดที่แน่นอน

5) การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ภายในหมู่บ้าน หนองสา
ไฟร์ หมู่ที่ 3 มีศักยภาพเดิมของบริบทเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว คือหมู่บ้านหนองสาไฟร์ เป็นหมู่บ้านที่มี
ความเจริญทางด้านสาธารณูปโภคสะดวกสบาย จึงทำให้กองทุนหมู่บ้านมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น จาก
ประสบการณ์ที่ผ่านมา ชาวบ้านได้กระทำกิจกรรมร่วมกันในการบริหารจัดการ ด้านทักษะ ภูมิ
ปัญญาของตนเองในรูปของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มนี้จะออมทรัพย์ กองทุนกลุ่มแม่บ้าน
และกองทุนอื่น ๆ มากมาย สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้เพราะหมู่บ้านหนองสาไฟร์ หมู่ที่ 3 มีศักยภาพความ
เข้มแข็งเป็นทุนเดิม คือ

- (1) ทุนด้านการเงิน
- (2) ทุนด้านทรัพยากรทางกายภาพ
- (3) ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี
- (4) ทุนทางปัญญา

ทุนเหล่านี้จึงทำให้กองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟร์ มีความเข้มแข็งในการทำกิจการของผู้กู้
แต่ละรายให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

2.2 วัตถุประสงค์ข้อที่สองต้องการทราบว่าปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุน
หรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านหนองสาไฟร์ ดังต่อไปนี้

- 1) ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการ

จัดตั้งกองทุน มีกองทุนเดิมในหมู่บ้านอยู่แล้ว และมีการจัดตั้งเครือข่ายกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เพื่อให้สมาชิกร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นร่วมกัน

2) ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินกากองทุนคือ คนในชุมชนยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุน ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนเพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้นและการไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุนมีทัศนคติต่อคณะกรรมการในการตัดสินใจปล่อยกู้

2.3 การเรียนรู้เพื่อให้เกิดกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานภาคสนาม ผู้เขียนได้เข้าร่วมเครือข่ายองค์กรย่อย ภายในหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ได้แก่ กลุ่มอาชีพของผู้กู้ แต่ละอาชีพ คือกลุ่มอาชีพ เลี้ยงสัตว์ กลุ่มอาชีพ เพาะเห็ดฟาง กลุ่มอาชีพทำแค้ปหมู และกลุ่มอาชีพทำนา เพื่อที่จะเรียนรู้ เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนินโครงการ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายภายในชุมชน มีการเชื่อมโยงกับองค์กรภายในชุมชน ในหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีการรวมตัวกับหมู่บ้านอื่นที่อยู่ในเขตตำบลพะเนา ร่วมกันจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลพะเนา

2.4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย คือ

ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่นที่รับผิดชอบ คือ หมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สมาชิกในหมู่บ้านส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพมีงานทำทุกคน หมู่บ้านหนองสายไพร เป็นหมู่บ้านที่ค่อนข้างใหญ่พอสมควร มีบ้าน 138 หลังคาเรือน มีสาธารณูปโภคสะดวกสบาย หมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 เป็นหมู่บ้านที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในเขตตำบลพะเนาด้วยกันและตำบลใกล้เคียงทางด้านฝีมือการแปรรูปอาหารเป็นสินค้าที่ทำชื่อเสียงให้กับตำบลพะเนา ในฝีมือการทำ แค้ปหมูและแฮม บ้านหนองสายไพร

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะของการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 จากผลที่บันทึกกองทุน ลงไปปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับชาวบ้านหนองสายไพร อยู่เป็นเวลาระยะหนึ่งแล้ว ได้พบว่า กองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร หมู่ที่ 3 ประสบผลสำเร็จในการดำเนินการบริหารการจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยฝีมือการทำงานของคณะกรรมการกองทุน ไม่ก็คน ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะที่ควรแก้ไขปรับปรุง ดังต่อไปนี้

- 1) ควรจะมีการแบ่งหน้าที่การปฏิบัติงานรับผิดชอบของคณะกรรมการให้ชัดเจน เพื่อที่จะได้เกิดความรู้ ความเข้าใจของแผนการทำงาน ได้อย่างทั่วถึง

แต่ปทุมที่สามารถเก็บไว้ได้นานที่สุด และให้กรอบอยู่เสมอ ควรจะมีการค้นคว้าวิจัย ทำในจุดนี้และมีผู้ที่เชี่ยวชาญรู้จักวิธีมาให้คำแนะนำ

2) จากที่ได้ลงไปปฏิบัติในหมู่บ้าน บ้างแล้วเป็นระยะ ๆ พบว่าชาวบ้านหนองสาหร่ายไฟร ยังขาดความรู้ทางการทำเกษตรอยู่บ้าง ไม่มีคนให้คำแนะนำและปรึกษาเกี่ยวกับอุปกรณ์หรือเครื่องมือแบบใหม่

3) กลุ่มอาชีพการแปรรูปอาหารของหมู่บ้านหนองสาหร่ายไฟร หมู่ที่ 3 ยังพบกับปัญหาของการถนอมอาหารนั้น คือ การทำแหนม จากที่ได้ไปพูดคุยกับกลุ่มแม่บ้านที่ทำแหนม ในหมู่บ้านจะพูดถึงเรื่องต้องการให้แหนมที่ทำเก็บและถนอมอยู่ได้นาน ๆ ไม่เปรี้ยว เพื่อที่จะขยายตลาดไปต่างจังหวัดได้ง่าย

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ.
ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา.
ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาการวิจัยชุมชน.
ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาสารนิพนธ์.
ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- กรมการพัฒนาชุมชน. สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชนบท. 2545. ปู่อาวิสาหกิจกองทุนหมู่บ้าน
1 ล้านบาท. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงาน
สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับ
จังหวัดและอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสายไพร. 2544. ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
หนองสายไพร. นครราชสีมา
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ว่าด้วย
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ
ที่ 2) พ.ศ. 2544 . สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักงาน. รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน. 6 มิถุนายน 2544 ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบ
รัฐบาล กรุงเทพฯ.
- ลัดดา พรหมมัน ไวย. 2545. รายงานการศึกษาชุมชนเรื่อง สักยภาพของชุมชนกับอนาคตของกอง
ทุนเงินล้านกรณีศึกษาหมู่บ้านหนองสายไพร. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
สุรนารี